

HEADLINES

RADIO SHOW

TACKLING FASCINATING MODERN
CONTROVERSIES FROM
A HALACHIC PERSPECTIVE

with

DOVID LICHTENSTEIN

Assisted Suicide

Shiur# 578 | Oct 10th 2026

(א) גמ' וספר תורה
מונה לך בחיקך:

תורה אור השלם
(א) כִּי אָתָּה בָּא אֶל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָךְ לֹא תִלְמַד
לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֵבֹת הַגּוֹיִם
הָהֵם: [דברים יח, טז]
(ב) לִמָּה אֵירָא בִּימֵי רַע
עֵין עַקְבִּי יִסּוּבֵנִי:
[תהלים עג, ו]

(ג) תצור תמים פְּעֻלָּו כִּי
כָל דַּרְכָּיו מִשְׁפָּט אֵל
אֲמוֹנָה וְאֵין עָלָיו צָדִיק
וְיִשָּׁר הוּא: [וְיִשָּׁר, לֹב, ד']

(ד) גִּדְּלַת הַעֲצָה וְרֹב
הַעֲלִילָה אֲשֶׁר עֲנִיד
פְּקוּחוֹת עַל כָּל דַּרְכֵי בְּנֵי
אָדָם לַחֵם לְאִישׁ
בְּדַרְכָּיו וּכְפָרִי מַעֲלָיו:
[יִשָּׁר, לֹב, יט]

[illegible]

לְהַלְמֹד עֲבַד בְּרַתְנִיא בִּי, וּמִיּוֹ הַקִּצָּה מִדְּקָק עִם הַלְדִּיקִים
כְּמוֹת הַשְּׁעָרָה (יַעֲמֹת דָּף קכא:) וְאִפְּלוֹ לְהַתְלַמֵּד יֵשׁ לְחֹטֶם לְנִסְד
הַרָב וְקִרְלָה דְּלֵאל תְּלַמֵּד לַעֲשׂוֹת צִמְלִי אֲחֵרֵיהֶם תּוֹקֶמָה כְּמוֹ נִמְעֵת
קִישׁוֹן לְסִנְהֶדְרִין (דָּף סה.) וְדִמּוֹת לֹרֵת לְנֵה דִר"ג (ר"ה דף קד:):
בְּקוּבָה, אֵלֶּה זֵוּתוֹת כְּלֻכֵּיכִי (נִמְנֵדֵר
סה) אֵל הַקּוּבָה: דְּקִדְקָה. לְפִסְעוֹת
פִּסְעוֹת נֹאחַת וְכִמְצִי (הַלֵּלִים מה)
כֹּל כְּטוֹדָה צֵת מִלֵּךְ פִּימִימָה: שְׁאֵדִם
דֶּשׁ בְּעֻקְבוֹ. לְקִדְקוֹק פִּסְעוֹת כִּי
הֵכֵל. לֵיֵאֵל שְׁלֹסֶם דּוֹרְסֵן בְּרִגְלֵי
שֶׁאֵין מִשׁוֹבֵן צִמְעִי כְּלוֹס: עֵלֶּה בִּי
דִרְבִּי. אִפְּלוֹ לְקִדְקוֹק פִּסְעוֹת:
שְׁתֵּיתָ יוֹשֵׁב וְיֹשֵׁעַ בְּתוֹרָה. וְסֵט
גִּזְרֵי עַל קָר: דִּבֵּר שֵׁי מַעֵם.
שֶׁהִמְרִיבָה אֶת צִמּוֹ וְהִרְגָה אֶת
חֲסִדָּיו וְעִדְדִין קִימֵת: בְּלֹאם מַעֲשֵׂה
בֵּא יִידֵךְ. וְאִשְׁמַע אֵלֶּךְ הֵיית נֹוֹהֵג:
מַעֲשֵׂת שֵׁי פוֹרִיִם. שֶׁהִתְמַסִּים לְסַעֲדַת
פּוֹרִים¹ נִתְחַלְפוֹ לִי וְתִלְקַמְסִים לַעֲנִיִּים
וְסִטְרֵי הֵייתִי שְׁאֲרֵנִקִי עַל לִצְקָה הֵיֵא
וְלֹא נִפְרַעְמִי כְּחֹמֶרֶקֶן לִי דִקְרָה:
מִחֲקֵךְ יֵהֵא חֲקֵקִי. וְהֵאֵל וְהֵיית
וְתִמְן צִמְמוֹת: יֵהֵא דִרְאָךְ בִּכְך.
לְלוֹמֵר זֶה הֵיֵא סִכְרָה שֶׁל מוֹרֵה:
קִצְבִּינְיִירִי. מִמּוֹנֵה עֵלִיז: תִּרְבֵּא.
מִרִי וְקֵצַ מִחֵי סִכְרָה לִינִירִי זְהוּבִים:
נִגְמִי בְּשִׁפְחָה כֹּחַד פִּרְשֵׁא. תִּתְקֵן
עֵינִי לְנִשּׁוֹת כִּלְחָד מִן הַפִּרְשִׁים:
דִּשְׁתֵּנָא אֲנֵא. דִּרְךְ נִסִּים לִי²: מִתְרַהֲנָא
מִרְתָּה. לְלוֹמֵר אֲמַתִּין לֵךְ עַד
שִׁפְסוֹק לֵךְ וְדוֹגְמָמוֹ צִי"ק צִפְרִק
מִרְבֵּה (דָּף פ:) מֵאֵל תִּרְתֵּן נִתְרַח
שְׁמוּאֵל: בְּשִׁפְחָה פִּיחָה. אֶת הַשְּׁלִטוֹן³ כֹּחַל
עַתָּה שִׁיעֲלִיל עֲלֵיךְ פִּיטְסוֹה צִמְמוֹת: וְכִי
שִׁמְיִי. כִּשְׁכִּילוֹ הַדִּנְיָן מִמֵּלֶךְ מִלְּחָמָה:
מִי

תיותיו והיכי עבד
 ן להם חלק לעולם
 דה מן השמים ואין
 דה אבא שאול אומר
 באותיותיו להתלמד
 תלמד לעשות אבל
 להורות אלא מאי
 הוגה^ב את השם
 אשתו להריגה דלא
 ן כל מי שיש בידו
 עגשג עליו ועל בתו
 ות דאמר ר' יוחנן
 מהלכת לפני גדולי
 פסיעותיה של ריבה
 עותיה והיינו דאמר
 י דכתיב ן עון עקבי
 דש בעקביו בעולם
 הדין בשעה שיצאו
 את הדין הוא אמר
 וגו' ואשתו אמרה
 בתו אמרה ן גדול
 אשר עיני פקויות
 רבי [כמה] גדולים
 להן שלש מקראות
 ת צדוק הדין תנו
 בן קיסמא הלך רבי
 קרו אמר לו חנינא
 יודע שאומה זו מן

יֵאֵשׁוֹן עֲבוּדָה זָרָה יִתְּ.

הַשֵּׁם. פ"ה שְׁדוּרְשׁוֹ צִמ"צ אֲמוּתוֹ וְעוֹשֶׂה צוֹ מִה שֶׁהוּא
מִפֶּן וּרְצוֹ הָעוֹלָם מִפְּרָשִׁים שֶׁהֵיחָה קוֹרֵא צִפ"י אֲמוּתוֹ שֶׁל
שֵׁם הַמִּיּוֹחַד בְּאֲמוּתוֹ¹² שֶׁל שֹׁאֵר הַמִּצִּיּוֹת וְהוּא אֵין לַעֲשׂוֹת כְּדֹאמֶר
(דף ג.) לֹא כִשְׁאִי נִכְתָּב אִי נִקְרָא כִּנְתָּב אִי וְנִרְאֶה
אִי נִכְתָּב צִי"ה וְנִקְרָא צִי"ה וְנִרְאֶה
לְרִי"י שְׁאֵין לְהוֹכִיר אֶת אֲמוּתוֹ¹³ וְהוּא
כִּמוֹ שֶׁרִגְלִינֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵיחָה י"ה הוּא
שֵׁם הַמִּיּוֹחַד וְעוֹד נִרְאֶה לְהִרְר"ר
אֶלְתָּן כִּי גַם אֵין לְהוֹכִיר אִי"ד
מֵאֲדִנִּי דִּהֲאִי אִי"ד מֵאֲדִנִּי י"ה מֵהַשֵּׁם
אֵין נִמְחָקֵן שִׁי"ד מִשִּׁי"ז ז"צ מִצִּבְּאוֹת
נִמְחָקֵן וְכֵן הַגִּירָסָא (שְׁשׁוּעוֹת) ז"ה וְשֵׁם
(ה.) צִפְרִירָא רִי"ח מִשְׁמַע שֶׁאִי"ד
מֵאֲדִנִּי הוּא שֵׁם כִּמוֹ י"ה מִה' וְהֵיחָה
נִרְאֶה לְרִי"י לְהוֹכִיר דְּכִיּוֹן¹⁴ דִּלָּא נִמְחָא
צִכְחוֹ דְּמֵה שְׁהוּא נִמְחָא כְּחוֹב
צִפְרִירָא י"ח לְוֹמֵר שֶׁהַסּוֹפְרִים
כְּתוּבוֹתָן כֵּן וְלֹא נִמְחָחוּ לְהוֹכִיר אֶת
הַשֵּׁם (וְעִי' מוֹס' סוּכָה דף ה. ד"ה יו"ד)¹⁵
לְהַתְלַמֵּד עֲבָד. פ"ה וְהֵיחָה
הַקְדָּמָה מִמֶּדְקָדֵן כִּי
וְנִרְאֶה שֶׁלֹּא הֵיחָה צִפְרִירָא אֵלֶּה
מֵאִי טַעְמָא אֵיעִנֵּשׁ הוּגָה בְּפִרְהֶסִיא
הֵיחָה וְלִכְךָ הוֹצִק לַחֵת טַעַם אַחֵר:
מֵה אֲתָה רּוּחָא. שֶׁהֵיחָה נִרְאֶה
צִנְיִינִיסָא שֶׁהֵיחָה לוֹ לְרִאשׁוֹת
שׁוֹם דְּבֵר חִימָה אֵין מְלֻאֲמִים אִי דְּבֵר
אַחֵר צִי"ע¹⁶ צִבְּלוֹת שֶׁהֵיחָה שְׁמִיעִין קוֹל
הָאֲמוּתִית הַפּוֹרְחוֹת וְלֹא הוּי יוֹדֵעִין
מִהוּ: **וְאֵל** יוֹחֵבֵי עֲצֻמוֹ. אֲזוֹר"ת
דְּהִיבֵא שִׁירָאִים פֶּן יַעֲבִירוּ עוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים לַעֲבֹדָה כְּגוֹן עִי' יִסְרָאֵל שֶׁלֹּא
יֻכַּל לַעֲמוּד צֶהֱם אִי הוּא מֵזִיחַ
לְחַבֵּל עֲצֻמּוֹ כִּי הֵיחָה דְּגִיטִין¹⁷ (דף יז.)
גַּבִּי יִלְדִים שֶׁנִּצְטָר לְקַלֵּן שֶׁהֵטִילוּ
עֲצֻמֵּי לִיס (נִשְׁעַע מוֹס' גִּיטִין דף יז.)
ד"ה סְפֵלָה): **וְרִי** שְׁלֵמִי מֵאִי אֲזִיבֵיהּ.

וְהִרְגָה אֶת חֲסִידָיו
עַל־כֵּן שֶׁאַתָּה יוֹשֵׁב
לֶךְ בְּחִיקָךְ אָמַר לוֹ
מַעַם וְאַתָּה אָמַר
אֵת סֵפֶר תּוֹרָה בְּאֵשׁ
וְעָשִׂה בָּא לִידֶךָ
שֶׁל צִדְקָה וְחֻלְקָתִים
יִהְיֶה גִדּוּלִי אָמְרוּ לֹא
נִחְלָכוּ כָל גִּדּוּלֵי רוֹמִי
לִקְבְּרוֹ וְהִסְפִּידוּהוּ הַסֵּפֶר
וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּמִקְהֵל
קְהָלוֹת כְּרִבִּים וּסִי'ת מוֹנֵה
זִמְרוֹת וְהִצִּיתוֹ בֵּהֶן אֶת
הָאוֹר וְהִבְיָאוּ סְפּוּגִין
שֶׁל נִשְׁמָתוֹ מִהֵרָא אָמְרָה
לוֹ בְּתוֹ אֲבָא אֲרָאךְ בְּכֶךָ
לִי עֲבִשְׂיוּ שְׂאֵנִי נִשְׂרַף
וּסִי'ת עָמִי מִי שֶׁמִּבְקֵשׁ
יִדְיוֹ רַבִּי מָה אַתָּה רוֹאֶה
אָמַר לָהֶן גְּלִיּוֹן^ט נִשְׂרַפִּי
הָאֵשׁ אָמַר לָהֶן מוֹטֵב שִׁטְלָנָה
מִי שֶׁנִּתְנָה וְאֵל מִרְבָּה
בְּשִׁלְהֶבֶת וְנוֹטֵל סְפּוּגִין
שֶׁל נִשְׁכַּע לוֹ מִיַּד הָרַבָּה
בְּשִׁלְהֶבֶת וְנוֹטֵל סְפּוּגִין
קִפְצִין וְנִפֵּל לַתּוֹךְ הָאוֹר
יֵצֵאָה בֵּת קוֹל וְאָמְרָה רַבִּי
סָם הֵבָא^י בִּכְהָ רַבִּי וְאָמַר
יֵשׁ קוֹנָה עוֹלָמוֹ בִּשְׁעָה
זֶה דְר' מֵאִיר בְּרִתִּיָּה דר' חֲנִינָא
בֶּן תְּרַדְיוֹן הוּאִי שֶׁל
זִנּוּת וְשָׁקֵל תְּרַקְבָּא
דְּדִינְרִי וְאוֹל אָמַר אֵי
לֹא לֹא אִיתְּעִיד לָהּ נִיסָא
אֲזַל נִקֵּט נִפְשִׂיהָ כַּחַד
אֲנָא אָמַר לָהּ מִתְרַחֵא
מִרְתַּח^כ אָמְרָה לִי שִׁפְשִׁין
לֹא עֲבִדָה אִיסוּרָא כָּל
דְּאִתִּי אָמְרָה לִיהָ הֵכִי^ל אֲזַל
תְּפִינָא מִמְלָכוּתָא אָמַר
לִיה שְׁקוֹל תְּרַקְבָּא דְּדִינְרִי
עֲבִיד א"ל אִימָא אֱלֹהָא
דְּמֵאִיר עֲנֵנִי וּמִתְצַלַּת
א"ל וּבְמִי

א מ"י פ"ג מהלכות
תשובה הלכה ח:

[illegible]

תלמוד בבלי <עוז והדר> - כח עבודה זרה / תלמוד בבלי (עמוד 46) 168250

יותר גדל וחכם קטן מעט נטוין לדין האמת גם בעניני רפואה כיידו ה עוד ית. פרט רובם אים שלא כל קרוב ר לעלמא מי ולא הגדו גם לא מכל רפא אדם וזכה להז פאות.

אחיכ נדע לי טכונת כחיה יה שא י טמא עדין זה אנו אומדין אטכ ייטהח מ ירין בשב לא פשה שלא פאו ח חולק יש אולי לחוש כשש יקחו זה כמקור שיכולים להוסיף עד חלוקם בא יכות החיים, לומר ז אין צריך לרפאת אחד של שו ה או אחד של יה באסון וחוקתו כדוממממ ההנה באכת לא ראיתי מן טמל ו בדב ליטש חיוב לחפאו למ יהוא שיה הנחלה מלי שאני י ולא פעלי אומרינלע איזה אינש שאין דעתם כראוי כל כך שהם רק כמי ירק שא לרפאו כשלא באיו מחלה כשאין לו יסון והרפוי הוא כדי שהיה בריא ליזכ לחי וז קר דא י פשו ב וידוע לל בן תורה וז אטם י ה פאו ציל במ ה האסיד לל אדם בלא יסם קל בעממו ובזעמו וזא צין קדישה לט לא א במה שם בביתו דקו הדי צי עיקר) ואף באל קטה לצט מעסל בא עזו גדול ואף באטם שידעין שלמי הדין יט קדישה יא הוא דוקא כהטוין בזק ויש להרפא ללך למי שנקרא קדם שדרי חנף נתחייב ללך לטם גלש י טל קרא עדיין לא נתחנף עד עטא. רק אטשה י הוא חולה קשה מטר יט לו לל פ טה מאחר שהוא חולה ביותר והסרע דבר ה חלי בדעתה ס א. וכן אם לחלוצה י יחדשפא איך לרפאותו ל חולה ו הראשו אינו יודע אלא שהוא קלש חו היה מסתבר לכאורה כייה לו לילך תחלה להחולה שדע לו רפואה, ה האפעלים יט הרופא לל אטם שי יהוא רק חשק רעו כשבין כוח טה חולה בל מידה פרופסס כיון שלמי הדין יה צוד פאהו לילך אצלו קדם ומה יש גור שי תבן וצוד הפא לעיין בפנצ פריט וליטם אט לחיב טשל לרפא מטר יהוא הרפא בעירפטה פ מלה כהנה נחלים הם מאלו שמקן חאו לרפא שלהם.

ב אפ יש חובק לפא חל שידה כיפדים זמן אקור חולה כחלה מסרבת שחלה כשר מחל אט יש חיוב לרפאו שחלה חנה אף שאיט אטעו ח פאשהו אד לנהנ בחלה שחיה לרע דעתו אט לרפאותו, ובפשהו ריה פן תרדיין

והנה כמי שאמר לי נבדי הרב הגאון רי מרדכי ישלן שדקא ל כתריה טאלה שאיט חפחה על תשובתי אלא טאלה לטרע, והוא טאם איט לרפאות להחולה אלא ליתן לו סמי רפואה לפשיך את חייו

כמחשבה לח מי אףחלה שים וא ל ל חבים ששיך לח כדרך חמישי פנג אט יש וצו גורם ותנה קרדייט בשלה ח והוא אט פ שפא חלק חיילאב לא ימ ל ח כות יצנים לל דנה אט טע ששה מסכ במלה שג פטי ממחלה ויש ר חי עדיין יהיה לזה מחלה חראש הבו היסם שיש ל ממנה ודא אבא חיוב פו מיוחל פה נה וטאלחו טו איב אף כשהן חלין רצים צו רישל לל ח ממלוח נוספא א כשעדין אין ורעין רפואה פאט ו א באק כליללו יטו ין ממנה צם כל חם לחר פאט ל מל אף כשש זה אין רצה לחר פאות אין יאמע לו כיון דצוא הו ל א כרך האיש ל פ ב וא פן שיש לו קו ואן ידע פו אה א לא קל כהם רין טעל כעין זהא ל הל אבי י יותר אף למי מלחת חיי יטו נ טל, כדאיחא פו בכחבת לג ע"ב דלמא מקחו חמך פד כדמסתבר גלש יאין מפוי ין פל לוח כזה ש יט רצהנבע רפואה כאל טמא ין חיו בח ריטו טל ואף במטאלאט שיקד ל ע דעת הלה יש לחלת שאי חלח רטאליו חה יב ח חו אבולוב באבחו הא יט לחווה קביט ו א אטם ח יט ופח סק פב החלהשטע חו ר מטל גם בדינא. ה ודאי צט חה יוב זה אלע כל אחד חח שידעין מחולה וידעין כשא ממנה חר כם ואה, אל כו שיש לו אב אטם חים וקטם ויש גם רפאו שאין פ ממש פד גם טיקל ו מחור ל אדם לוח רשז מאב ואמו ח יוקה יטב כפיע או פ אד ל א שיד שיה הפק טל אד ואחד מט בר יט לו חפה פל ח תב ו חש ל שמועי בוי ח קדא לב פו ממנה דפא פא מבח חך ליאה ח חה ל מי שפד לו לחביא בהקדם, והר פא פ מחו ללך פו חלש ל מה אד לו פל י ימי חופש יט ידע צד לחבי א ממקם אח לו אחד מחו יל בוי א וטכ ין לח צ א ממון נא להלה עט מעות מוסל על הקר בים מך ה חיב ישלע כל בי עיר פא ח מקפה של צדקהם לל לאס ח ע"ו

כטף טבניעה יר מל מקום ששיך לה ל עצתו פה הר פאו ורפאו לכו מ ה שצריך לרפאות לאב מצי ע בבדא חדר"ן ב תרדיין פ"ו דף יח ע"א טחב יט אמר טאסו לו לטתוח פו כדי ישק מחרה מצד איסור רצה חצע מולשי ולא אח מ לאות יר, דהא ודא אטיה מר ילא אחר חיה מותר גם פו חח לא תוכה ש יו ידי וקשו גם גופי שלא חיה ילו לחס ח סממ חפ מעליולו שיד שהיה ראלשמהק ר דלא שיד פשה לי ותר מל מוטע צמ ולא שיד שיעשהו

י וד מחרי דעיי טעם ה שזא מיתת המזקה אלא
ראי חיה זה מעם שזה אור ל לחסיר את חסם
הלש שיפה מזנה כמר שהיה סא לפתח פ
ואף חולם וזה פש סא לזה זה לאס וחק חלח
וזה היו פ ורין שמותר ממש דאם היה פתוח שמו
שלא היה קי פו תמו כדי שיחיה משו זמן יות
ברטם גלום של שפ ו ג פן ואמר פ ו ד פ
פ לפתח פיו מזה רשזה סתום אש מה שהחיר
לחקל פ יר להרמ משה ל חס יר חסגו ש
צמר חס גם חס גל שכ בעז יב בשל ז ה
אפשר שלא חזה חש על מה שפנ ב ת ראס
רצחה מאחר שהוא פתו וזה רשא להבטיח לו גם
סכר מאחר שהיה ל מפתירות המיתה פה גדולה
וחיה מותר לו מצד תלאו דלפני עור שחלישה
רק לא שבש ילוח יפשיג ל מזה חזא לא יפרו
במעשה גם אפשר שזות יאח אסו בציחה שזוא
פן ת תרצה ושמ בוטוחא לשל מזה סר
ל פן ת , ואלי אכא משפ ז לה שלן תאש
שלישלא נאמר בלשן לא תרצה פפז כל פו
ועז רצחה פ שזא מל ב מ יסו רצחה יל
ת נאמר בלשן שפ דם האדם שמפצע שפצ
וזה לשפיקת הדם שאם הוא פו ת א שיד כל כך
לשן שופך דם.

תאיכת ל זה מפני שעצם וכו הפין או
דבר גדול פפז עשנו זה לשפ חוסם מאד גם
להפז פועשה בזה שזוא ציד שו דגל מאחשהיה
קצת מבואר פ ותיאל נ אם יהיה יקו סא ל צם
תניחון וזה תואב דר גדול מאד פ מעצמתה
והין שזוצר גדולכא יחר ת וזה לבכ עין שפ
פיון גדול מאד יקב מצד שהגו וזה וזה בעני
פוקח נפש חיי וואדם ממש, וציד לקץ כל ת"ח
שאפשר ובפרו רופאים מופחים ששיד שיהו שם
שא יש לקו שהשי" יתן דעה לחזו יבז
חמר כח.

ג. אם להאלי דרך חוריד תולה בפופן שא"א לרפואות
ולחקל יפריז, חפז להפביל פן אף בעיב

חזנה בפפז לתרופא תכב תי שולח ה מוק
שאינו לכו לנשום ציח לו ל חמצן (אקסידדשפן)
אף שזוא בא ופן שא"א לרפא שזרי ווא לחקל
ועפז דרשן ממש שא"א פפז חס יסרים גלום
וחפז למס קן. פפז זה שאל כתר"ח אם בחולים
שאינם פן לאכול אפריץ ין ליתן לו כלו דרך
וורקרי כשזוא מוסכן שזוא לחאריך חיי ככו שזון
פפז כשנדמה לנו שאין לו יסרין ממש שאז וכל .
פפז שפז לאכול ובים שאין מוסיקין ואין מקלקלין

דד מה יקין כחו מעם אף שהיה ל פו ינוא
כאש ואף תעומק משומש וא תו איקמ ין וליד
ל כ פני י סמ פואה, ופוע פשוט שאכילה ווא
דבי טב שפח פלל להחזק פפז ופז אדם
פופ פ" בעלא מברח ין לחדרו ק בחולה דחום גרו
החום ווא גם מוזנחתי כמפורש בברא יפז ת ע"א ע"ב
כגן דתחיה אישזא, טבזה א וולס בעכ אל
ע"פ ופא אפ ל דמס האם חלס כאלו פפז מא,
ודקא פפז כזה וזה וזה גלז וערשה ה פפז אף
א מחמת שרצה ממש אלא ממת שאומרי גלז
ועלי, אל בע"כ ממש שציד ולקח בזה חלס ו
אין לשחז כן לגדול כ דעת כפפז פזה לאכו
כ"ש פפז שלא פו פלס ופפז אף שזרפא
פפז שצריך לאכול ועפז גל מוסוס ה שפז שלא
פז ל יתלב ווא ספז ל פו כשא יפפז לו,
דחא חזגן שאפשר להרע לשכ"מ כשלא ישמע ל
אף בברים אחס מטעם וזה חיק תשמ ישיכ
מופל ווא בדרים פא נב קמו ע"ג פיש
ישי לחוס בדכים פפז חזא אל צריכין
להשפיע עליי שיעשה כציי חרפא ואם לאו אין שיד
לכשול כ וס, ואם אפשר פפז גל באופן שלא ידע
ציד ליתן לו כשדוע שהואר ופא מנחה בום סופכין
עלמכשא ברור סמכותיה דהרפא אין ל תוללח
דול בו דעת בלא ידיעותו ופז נא אלא א"כ ברור
ל לכ שזה לא עיקר ל

וכמו שהזכרתי שאל כתר"ח אם יש לחלק בין
חיי שעה לחיי שלם לעץ חיב חפא כשלא אפשר
ל פאותו מיסו ו אלא לחאריך חיי בהסדול כ פפז
סא שאין בדי ין לרפא כשפואה היא שיחיה
י פו ו אומו מן הקסן שיחיה פל כשתרפא לחיי
עולם דחא כדרך שחיים אש ופפז חייבין לרפא ,
הנה אמת שבדברי לא הזכרת בעניי וחבאמת לא
מסתב ללק פבר בעלא איכא פיסר גם חפא,
שכן אם ידמין חיי יפ כזה למעשה לא ידע לו
לפריע שאכ תלוי זה בדעת וחולה, ובקסן, תלוי זה
בדעת אביו ואמו ואחים וכדומה שעליהן פוסל יותר
עד שיתבד חזק מעשה על בריו.

ד. בענין תפילה על החולה שיפית

ס וג. תיד כתר"ח יש ווא יתר וראיה מאמתיה
דרבי בענין מעשה מלם וכעין שזרין מור למח
שחופרז מזה לענין מעשה מליתו רפואה בודאי ראיה
גדולה היא מאמתיה דוב י כיון שהיתתה פלח ממשל
ועדיק מגדולי תורה שלחוב לקב חפולן ולאש
כר"ח בן דוסא וכדומה חפל תן מקב יעשו כפסס
תר"ן שאם אין חפל מקב לת ידע לזה שא"א לו שוב
וחל שאז צריכין אלו אינשי להתפל כשיש להח

נמי אין להציא את פאש שצמצא שם אף יחיו וואו
רק חיי שעה פא אומדנותם תש גם להחיל דחאי
יאו מח פ תחולה בנפשו רוק ודק מ שהכניס לשם
את תחולה דהוא רק לוח שעה יש ילחב תחולה
את תחלה המסוכן שיש פאסא לח אף שכל לשם
אח"כ אב ווא דוקא פא פאש א ידע תחלה המסוכן
שלמי אומדנותם פא א "א א פאסא תו דאם ע"י זה
יודשא "א לרפאו תרי תנפ ת שכל יל זה יש לה ש
שיקב מתנתו ויטרף דעת שאסורכב ל אופן מחמת
שי תר מצוי שא נו יודע מצו דהא ותיקין מלך ת
לשונם א פו לו, לכן יש חקרים מלכ הל דר
היחידה למי שבא תחלה ואף כשתחול יודע מצבו
משי גושי נשט דעת שיאמר נב מחשב ווא
כמו שאינו שאין מתעסקין בעל ש פ למעשה כמדומה
וקרחה בוד לא ידע מצב הראשון משבנס קודם
את הש פאסא ל יש להם להוב נים את מי ט א פא
אף כשתחול פאסא שא"א לרפאו ו בא תחולה אב
צריכין למצוא עצה שלא שיד טלו וצריך גמל שי
ף א כשיחיה פאסא אחר אם אפס .

ג. ברא דצריך לחזק מנבעה בנוסח

לפני פנים יסח שמתי שחר פאים אין מכירין
בהם, ווא מחמת עמד פאסא פוא אב לח ק
שאיקרא חת לן וחושט לתאימם מצד הנגיעה
פחל וב אבוד נפש ואיקרס ון שיש איסור ועולה
בוה משניעט מים חזא דאין ודע ין שאסור גל בגוסס
והפ בו היז כשופך דם כדאש פאסא מחמת
פ"א ה"ד ונפסקימם "ם פ"ד מאבל ה"ה הובא נש
יז"ד סמן שליש מק" ועוד דאפסא יודעין זה לא
אפס ל הו ברצח וב דעינ געה גלס אל לא
ריס א זה ל ני מנה איא תא עב "ד פ י"ח"ע א
בבער דרי חנינא וב תרד יונגשו לעו מבו ת
מ ר לשרפ ע שהיו ע סק בתורה מק חל קהל
רביש ופא יליבאב ופא וחציתו בהן את פא
והבוא ספגן לש צמר ושראימם וחדם פ לבו
כדי שלא תצא פת במהרה ולא פת תוא לפתוח
תו פו כדי שתכנס וואש וימות מתנת מנפ שאסור
לחב פאסא כשא לו קלצטנרי שאם ובה
למשתחב וגוטלס ין ט צמר מעלוב יפג לחי
העוה"ב חשב לו חוגם נשכ ל ויצתת בת קול
שח" וב תרדיון וקלצטנרי מומוגין חן לחי ונח "ב
ואם תיה גם לב מ איסור רציחת פאסא אף שלא
אפסר שחיה אלא פא וזה אור גם חקלש
לפס וזכרא משמע שלב מ ליכא איסור זה אל
תא פב "ם פ"ט פא דח" איתא נש נח חפזר
שנחת אף טריטחזא שכ" גל וספ שאף
לפא נח פ, ע ו ואף שעל פס בידי אדםכ"ט

תנ סב נהדרין דף ע"ח"ע אפס כדאמר שם אב
שא"י רח ב תרדיון משבנס וואס בר כרן אל
כר"י וב תח, ווא הטעם תוא משום שגוסס פרי
אדם פדון תנ לטרפה ועל פדום תאפח ב מ
ש אכ גמלע גוסס פיד אדם ישל חב לבן ח אף
לנב וכ"ש לריב"ב אבראשכב של א תנ
אפילו פרי את תנגסס אב תוא משום ל א צרי ר
אלארפא כדומה ש ה אלו פאסא אינו נתרנ
פרי אף שאסורכב ל גוסס דגם שראל פגליוע
כדאיא פ"ב מרצח ודיו אין סום צורך להוכיחו בבן
ג ח שצ"כ חייב, וא"כ משמע שגם בני גוסס ורילו א
תח לדינא פאסא תא דתחל פאסא ר להסיר
פאסא פ צמר ולפד ת סלחבת וכבר פרי י זה
פאסא א צ"ב פאסא אבמ"י יד ח"פ"ס וקע" עף' ג,
מברח ין פלר ש הוצא שעה חיתה במה סכר ריח
בן תרדיון להקלצטנרי ריקש ב מיתו וגם פאסא לו
צוה"ב חסבי משמיא להוראת שעה וצקת משמע
יכלא אמר לו ר"חוב תרדיון דחאי יהיה לך שכר
כאחר שאתחשבה ב"ט גדולתו ולש ראש פא
הדצ להבטיח לו גם ליישב לו משום שמדנאל א
זה יקד לתן ל שר משא מסעם ש עצם ווא
ח טא רק מחמת חשב רחם וקיום פאסא ת נתנו
משמיא להקלצטנרי עוה"ב, אך אפשר צדק לח
יכלא פאסא ו את באיזה שכר בעוה"ז וואו רצה וקא
כושב דעוה"ב עב" משמע פאסא ב ני נח אפסין
בחתי ופס ין אב מ"מ א איכפת להו חשאים
הברים ואף פאסא ישרא שאינם יומרי תורה
בנצח פאסין או משום דאין יודעין זה א משום
דאין חוששיחל, אל שומרי תורה יש להם למש
כשיודע לאש שייד ולפא ורואין שווא גוסס
שצריכין ליחזרי מל בג ואנשיבה רה קרישא שהי
כל פרי ועיר אפס עוה"ב י מוצה וו לעצת כל
הדברים דצריך לבב המת משע יציאת תפס עד
אחר הקבורה כמנהג יכלא שומרי תח היו בקיאים
וח, כפזר מני שרשאים תרצים לידע כשנמצא פאסא ח
לי ום שצרי שם גם לו שעת עם כולים להכיר זה
כשנחל לחיות אצילותל פאסא לשות

ד. באור חזק בין פרי טרפה בבהמה שאנו משתנה
ועד פאסא של וי בריחמה ראשו ופא, החלוק
שכין טרפה לפס

חל וק גול יט בידש גוטלס כי טרפת תוא
שיש ל חסון פאסא תפגמיים כגון שיש בריאח
ל ובני מעים נקב ממש ואף כשליכא נקב בא ל
תקרימם פאסא תם קייים ופאסא בין כשאיכא מל
יב ליכא פאסא ואכא פ רים שלא רפס אלא
דוקא פאסא חו ר ויש דקאל בקטא פאסא בייד

מ וד ש ים ב ים פ ים פ י א ש
 ש ו ל ש ש ש ש ש ש
 ש ים ש ש ש ש ש ש
 ש פ ז ש מ ש א לירל
 ל יד א מ ע ק מ ק דכ פ רש
 ש י ש ש ל א א ש כ היכי
 א ל י ל י ל יר א א נפ א ש ין
 ע ו ד ש ש י ש י ש י ש י ש
 ל א ש ש ים ש ש ש טט פ ר
 יה ש ש ש ש ש ל ס דמ ש
 ל א ס י ש ים ש מ א פ י ל ר
 ה ש ש ש ש ש ש ש כ יה
 ש פ ט ש ש ש ש ש כות יה
 א כ א ש ש ש י ל רישיה מ
 ש ש ש ש ש ש ש ציוה ל ל ב ג
 כות א י ש ש ש קה א ושיה טוב
 ב יה ש ש ש ש ש ש מ
 ש ש ב א יע ק ית ש א מ
 א ב ל ש ש ש ש ש בידק ה י מ
 א יתי א י ש ש ש ית יה א
 כ פ כ י כ י דאיתי א ע דא דשב ג ר
 י ש ה י פ רש מ יא ש היה מ ש ית
 ש "ג א א היה יע א היה שך חלש
 מ ית מ צ י נ ד "מ בירשל מי א ש
 ש מ י ש כ יה ה י ש יחיד ג מיה
 א ה א ש יך ל א ש ש יל איה
 א יה א פ הירא איה מ א ל נ אין ל
 מ ב י מ א פ היה ה א יה א .

א א אינ א יה ש ל א א א
 מ ין פ ע צ יך א א א ל
 ע ר א פ א פ א כ א
 ש ל הינ א ין ש ינ א ה פ
 א מ א ש ש ש ש היה חיב
 ש יב מ א א אימ פס ש א
 מ א ינ פ יב ש מ א פ ל א
 א א א א א כ ש א היה מ
 ש וד ש ל ית פ מ א
 ש א שלכן א היתה א דה ש ק ל
 ש א הית א א היה מ ל ב ה י א
 מ יב מ יר מ א א ים א ש א א
 ש ש יל א ש ש א מ ל כ
 א ש ש יה דין א ש ק א מ
 מ י היה חב ש מ א היה חיב א
 א היה מ יר א א א ש ע יך
 ג מ י, ה י הוא אכר מ א ל ל ב וד

ואפ ש י ש יא ב יה מ ה מ
 ש ש ש ש ש ש ש יציא ש
 כ א ין ב ש ש א סימ ש ט פ
 ע יך א ש ש הים , א היה סר ל עות
 ש ים א יך ח ש א ש יהיו ל מ ין איך
 היה שיד מ יר להסיר ב ש צית ש
 הא א היו כ ין ל יא ב ים ש ים
 יציא ש א ע יחיה ט ת , א א י
 א ש ש א א יך ח ש ש א
 שיהיה בים ים מ ע יא ש ש מ
 א בים ים מ מ ל יה ע ל ג ין
 ש ש ש ש ש ים ש ש ר פ ש
 א ש ש ש ש ל מית א ש
 א ש ש ש ש בים ים א בדין א
 א ש ש א א ים א חייב מ
 מית כ שיה א דם ע מ ים ל ים מ ים
 ע יו וך ע ש . א ח ב ת יון ע יו
 א יח שם ים ש ירי מ ש
 ור פ ין ש ש פ ל מ ש ל
 שיביא מ י עה "ב, אולי דא פ "ס ת יר א
 ש מ פ ין ע ל צ ית , א יב אותהיהמ
 ש ין אות ב "אכ הא ח ב ת ין רש ים
 לש ת ש יה מ א א ש קיב מ
 וען צ"ע . א ש ש א יך חיו
 בים ין מ י א כ ין ש לש ת ה בשביל
 ח יי ש ש ש לש ת זה ש יל ח יא ים
 מ שיפ א ים א ינ מ יש כ בים ין
 אין לש ים כ י ש א ש יך שיע זה דהא
 ש ש יציא ש א בים ים אפ א
 ניכ ל מ א הפת א היה ל מ ין ה
 יהיה א ל יק א מ ש ים ליל מ
 א א דיה יכ חיו א ק ל שם ל ב
 ש לש ת ה .

ש מ מ א מ א ל דא
 ל א א א א א אין מ יבין א יל ,
 ה גאן ר' ש ל מ ל מ ש
 סימ מ חיש ע ית א שם אין א פ י
 ב אינ מ יב א יל א כ ש מ יא
 ב גא ים א ש א א מ ושרי ה
 מיה ב י מ ש א א ח א
 א כ ש ים מ ה מ ל אים ית
 מ ים בית ש ופ א פ ין
 ש ש פ ש ים א יל ש יל ע
 א ון כ"ש ש דח כ ש מ א ש
 הגל א ים, ול"ד א א ש ר"ש ק

נודב איזה סכום חשוב לצדקה לשמו ולזכרו של התינוק וחרות על לוח זכרון, כה"ג שנעשה שלא ככוונה ולהציל רבים, יצא חובתו שאין מחמירים כשהכוונה להצלה בתיקוני תשובה, ובפרט לפי הסברה שהבאנו לעיל שדינו כרודף והיה מותר בשעתו להורגו.

סימן שסה

שאלה: אישור רפואי ל"המתת חסד" בחולה שאינו – יהודי

נשאלתי ביוהנסבורג מרופא ירא שמים מנהל בית חולים לנכרים לבד, ונמצא שם עכו"ם חשוך מרפא שמתפתל ביסורים, ואין לו אלא חיי שעה, והוא וכן קרוביו דורשים להתחסד עמו ולהמיתו בסמים, והרופאים הסכימו, רק זקוקים לחתימת המנהל על מצבו שמאשר את הדברים ואז יבצעו הפעולה להמיתו, והמנהל שהוא ירא שמים מפקפק אף שהחולה עכו"ם ומותר לפי דיניהם שמה המתת "חסד", הלוא ע"פ דין תורה בן נח אסור לו להרוג עכו"ם אפילו טרפה, וחייב על כך מיתה וכמבואר ברמב"ם פ"ט דמלכים ה"ד, ואם אסור לעכו"ם בודאי אסור לישראל לעשות כן דמי איכא מידי שלעכו"ם אסור ולישראל שרי (חולין לג.), וא"כ אסור לו גם לגרום הריגת עכו"ם, ועוד הלוא מכשיל הרופאים עכו"ם לעבור על מצות בני נח, ולהכשיל אסור לבן נח כמו אבר מן החי שאסור מה"ת להאכיל לעכו"ם מדין לפני עור וכמבואר בע"ז (ו:), ולדבריו כל זמן שאינו חותם לא יבצעו הפעולה, רק לדבריו אם יתעקש עלול להזיק לו בסכוייו להתקדם במעמדו, רק רוצה לשמוע, ומוכן ומזומן לקיים דין תורה.

ועובדא שמעתי אצל מרן הגריז"ס זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) שנתבקש בראש השנה לבוא מיד לבית הסוהר בפקודת הממשלה שעומדים להרוג יהודי רוצח וניתן לו זכות להתודות בטרם הריגתו לפני רב העיר, והשלטונות דחקו מאד למרן זצ"ל שיבוא מיד, אבל דעתו היה דכיון דעל ידי שבא הוא מחיש וגורם מיתתו צריך מסירות נפש לא לבוא, ודחה אותם כלך ושוב לך ושוב, ובשום אופן לא רצה להופיע, עד שבדרך נס ממש נדחה מיתתו, וכעין זה הרופא שלפנינו שואל האם עכ"פ מחוייב לדחות לא לגרום רצח או אינו מחוייב כיון שבדיניהם מותר, ואני נמצא

חזית, שרק במיתתו יכולים להציל, והוא בלאו הכי ימות, שפיר כה"ג כיון שהוא הרודף, כה"ג ראוי להורגו ויציל בזה כולם שבלא זה כולם וכולל התינוק ימותו, וכה"ג שפיר הורגין התינוק כרודף, ולא אמרינן מאי חזית, רק כיון שהוא הגורם, ורודף ובלאו הכי ימות, שפיר מותר להורגו. [ועיין בביאור הגר"א בחו"מ סי' תכ"ה ס"ק י"א דמוכח דדין רודף הוא אף כשאין מכוין לסכן יעו"ש].

ונראה עוד שבחידושי הגר"ח מבריסק זצ"ל מפרש, שברודף ההיתר להורגו מפני שני טעמים, ראשית להציל הנרדף, וגם כעונש לרודף, ומשמיא קא רדפו ליה מפקיע דין עונש, אבל נשאר דין הצלה, רק לזה אמרינן נפש האמא עדיף, אבל ביצא ראשו גם בגדר הצלה אין מצילין בנפש מול נפש, ומאי אולמא דהאי מהאי, וע"כ שב ואל תעשה, אבל בנידון דידן אין חיוב מטעם הצלה, שבלאו הכי הוא ימות ועוד הצלה דרבים עדיפא, וע"כ מותר להורגו כי הוא רודף ואין בזה דין הצלה.

וביותר כפי שהבנתי, החונק לא עלה על דעתו שייחנק, ונתכוין למצוה להציל את הרבים שלא יתגלו ואונס הוא ופטור, ועיין סמ"ע ח"מ ר"ס תכ"ו בשם הירושלמי שחייב להכניס עצמו לסכנה להציל חבירו, ואף אי נימא כהאור שמח בפ"ז דרוצח ה"ח שאין אדם חייב להסתכן להציל חבירו ואפילו להצלת כל ישראל, מ"מ היכא שבלאו הכי ימות בודאי מצוה למסור עצמו לספק סכנה כשבזה יציל אחרים, (ודברי האו"ש תמוהין שמפרש ברוצח בעיר מקלט, שאם יצא אפילו להציל כל ישראל, התיר דמו שאין עליו בזה חיוב, ותמהני דאם כל ישראל בסכנה וודאי בשביל דין גלות שעליו נדחה דין גלות להצלתם וכ"ש שגם הוא בסכנה ומותר לו לצאת להצלתו, והרמב"ם מ"ירי כשיוצא להצלת כל ישראל אף דאפשר באחר בזה התיר דמו, אבל כשאין אחר פשיטא שיוצא להצלת כל ישראל. שו"מ בכלי חמדה פ"ר מסעי שתמה טובא על האו"ש).

ומיהו לב השואל נוקף שהדבר ספק אם באמת התינוק סיכן אותם, אחרי שסתמו פיו, רק אימה ופחד נפל בהם וסתמו פיו בחזקה עד שנהרג, ועיקר השאלה שעכשיו נראה לו שכל הפחד היה שוא ובחנם הרג נפש מישראל, וע"כ נפשו בשאלתו אם צריך תיקוני תשובה ואיזה תיקונים צריך, ונראה שאם

אפילו שוכר אחרים ודינו מסור לשמים, וראוי לו למנוע כאן השחתת צלם אלקים אף שהעכו"ם מוכן לכך כשהוא הגורם המכריע.

אמנם מאידך בדברינו לעיל נמצא טעם להתיר, מאחר שלפני דיניהם שמה אין איסור המתת חסד, רק אנו מדין תורה אסור לנו לגרום מיתתו, הלוא העכו"ם התולה אינו שומר ז' מצות ועובר באיסור עבודה זרה כשמאמין בדתו וחייב מיתה, והתוס' בע"ז (סד: ד"ה איזהו) תמהו למה בעכו"ם לא מעלין ולא מורידין הלוא חייב מיתה, ותירצו שאין חיוב מיתה כל זמן שלא דנוהו, ונראה דמהאי טעמא אמנם אין חיוב מיתה, והיינו לעשות מעשה ולהרגו, אבל כשרצונו בכך ומגיע לו חיוב מיתה שהוא כעובד ע"ז ודאי מותר, שהלוא בלאו הכי חייב מדין תורה ולא נקרא הישראל רוצח.

ובעיקר הדין בעכו"ם שבזמנינו אם דינם כעובדי ע"ז כבר דנו בזה הפוסקים, כיון שבעכו"ם אין חיוב אמונה רק לא לעבוד ע"ז ואין הם מצווים לכמה פוסקים על השיתוף (עיין ברמ"א ס"ס קנ"ו), אבל האחרונים והנוכ"י ועוד העלו שאף הם מצווים על השיתוף וממילא עוברים הם על ז' מצוות, וכל שכן אלו כאן בדרום אפריקא באמונתם הטפילה, אין אנו מחוייבין למנוע לעכו"ם לבצע, שדינם כעובדי ע"ז ואין חיוב למנוע להורגם כשרצונם בכך שמתייסרים. (ובמק"א הבאתי שהנצרות איננה רק שיתוף, רק מגשמים אלקינו ית"ש בתוארים עם בן ואמא וכדומה, ולכן גרע ודינם שוה לכל עכו"ם).

וביותר אני מצדד בעיקר איסור שופך דם האדם שזהו השורש לאיסור רציחה בעכו"ם, שיסודה כששופך דם סתם והיינו באכזריות כעין שפיכות דמים דרציחה, ומאבד עצמו לדעת אם אסור בעכו"ם וכמבואר בפרשת נח היינו מפני שזהו זלזול בצלם אלקים שגם עכו"ם מוזהר על זה, אבל כשכוונתו לטובה להציל חולה הנוטה למות מיסורים כמוות כאן המכונה "המתת חסד" לא נכלל עכו"ם באסור זה, ומתיישב בזה מה שמצדדים בתוס' בסנהדרין (נט. ד"ה מי איכא מידי) שגם בעכו"ם שרינן להרוג עובר כדי להציל האם, אף שבעכו"ם חייבין מיתה על הריגת עובר ואין דוחין נפש בשביל נפש, והיינו משום שכאשר שכוונתו להציל לא נקרא רציחה בעכו"ם. ומצינו כעין זה בחזון איש (סנהדרין

כאן כאומן בלי כלים, שאין לי ספרים לעיין בהם, רק אען ואומר חלקי, ומה' אבקש שלא אכשל בדבר הלכה, וההכרעה מסורה לבעלי הוראה לבד.

והנה האיסור לישראל להרוג עכו"ם הוא חמור מאד, ומקורו מפסוק שופך דם האדם באדם דמו יישפך, ו"האדם" היינו אפילו עכו"ם וכמבואר בתוס' יבמות סא. (ד"ה ואין העכו"ם קרויים אדם), רק דרשינן וכי יזיד איש על רעהו שאין בעכו"ם חיוב מיתה, ולכן אין בזה חומר רציחה, וכן מפורש בכ"מ פ"ב דרוצח (הלכה י"א) שחייבין מיתה בידי שמים על רציחת עכו"ם, וכן ב"משך חכמה" על התורה פרשת משפטים שיש בזה איסור תורה, ואף שבמנ"ח (ריש מצוה ל"ד) פשיטא ליה דהמכילתא שמביא הכ"מ שדינו מסור לשמים וחייב מיתה בידי שמים על הריגת עכו"ם מיירי בגר תושב דוקא, ולא שייך בזמן הזה שאין דין גר תושב, דבריו תמוהין, שמלבד שהמכילתא משמע דמיירי בגוי, שבעיקר האיסור שופך דם האדם באדם לפני מתן תורה כל באי עולם בכלל שזהו בכלל איסורי בן נח, ובמתן תורה מבואר במכילתא שהקילה תורה בעונשו לישראל, אבל האיסור בגוי קיים ודינו מסור לשמים, ואם כן האיסור בכל גוי ולא רק לגר תושב.

ובמנ"ח שם פשיטא ליה עוד דכיון דשורש האיסור לאבד עצמו לדעת הוא מקרא דשופך דם האדם שלא נשנית, אין איסור לעכו"ם לאבד עצמו לדעת לשפוך דם עצמו, והיינו לשיטתו שאין איסור רציחה ממתן תורה בעכו"ם מפסוק זה, אבל לדברינו שיש האיסור ונתמעטו רק לעונש בידי אדם, האיסור כבן נח גם לרצוח עצמו, ובצלם אלקים עשה את האדם כולל העכו"ם ואין לו רשות להשחיתו.

ולפי זה לדברי המנ"ח יש כאן פתח להתיר, שמצד הישראל אין איסור להרוג עכו"ם כשאנו גר תושב, ומצד העכו"ם שמוזהר לא להרוג עכו"ם אחר, אפשר דמאחר שמותר לו לשפוך דם עצמו, ע"כ מפרשינן דבעכו"ם גדר האיסור הוא כגזל דנפשות שלוקח ממנו נשמתו, וברצונו מותר גם לאחר, ועיין במושב זקנים על התורה (ט – ה) דנראה כן.

אמנם דבריו תמוהין, שהאיסור על ישראל שלא להרוג כל עכו"ם וכמ"ש לעיל, ואם כן מסבא אף אם רק גורם רציחה אסור וכמבואר ברמב"ם (פ"ב דרוצח ה"ג) דשופך דם האדם עוברים

וכמבואר ברמב"ם (פ"ה דעבודת יוה"כ הלכה י"ח) ובשאר ראשונים לא מצינו שחייבין בעכו"ם על טריפה, וכאן הוא חולה בסרטן ונעשה טריפה, אין בעכו"ם איסור להורגו אלא לרמב"ם שחידש כן וצע"ג. (ועיין רמ"א ס"ס של"ד ביו"ד שנהגו להקל לא למחות בעוברי עבירה כשיש לחוש שיעמדו על גופינו ומאדינו, כאן להפריע לרופאים לבצע זממם במקום שיפסיד פרנסתו אינו מוכח כלל).

ואף דמצינו דשאל המלך שהרגו גוי גר עמלקי (שלא היה לו דין גר צדק כדאיתא במכילתא) ע"פ בקשת שאול שפחד מיסורים נוראים, והגוי נענש עליו על ידי דוד המלך וכמבואר בשמואל (א – ט"ו) שהרגו על כך, ומשמע שאסור לב"נ להרוג אפילו מתכוין לטובתו, יש לחלק דשם הרג ישראל ולכן אסור כדיני ישראל אבל לעכו"ם יש לומר דמותר, והטעם שבישראל הקב"ה מקפיד על חיי יהודי אפילו רגע, ובעכו"ם התורה מקפידה על הזלזול בצלם אלקים, ולכן כה"ג שרי, ומאידיך גיסא יש להחמיר שבעכו"ם אפילו הרג טרפה חייב וכמבואר ברמב"ם פ"ט דמלכים (ה"ד), ובמק"א הסברנו בשם מרן הגריז"ס זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) שבישראל טרפה הוי שפיכות דמים ממש ומ"מ אינו נהרג, ובעכו"ם כה"ג נהרג, ולדברינו יש בזה הסבר, דעכו"ם שנהרג על הזלזול בצלם אלקים, חייב גם על טרפה שאכזריות להורגו, אבל בישראל שחיובו על חייו שסילקו, בטרפה דחיי פורתא אין חיוב.

ולפי זה לכאורה יש להתיר לו לחתום, ויש להוסיף עוד סניף להיתר שאינו רק מאשר מצב החולה שמעכשיו תלוי ברצון קרוביו, והוא רק כהסרת מונע, ובזה אינו מוכח שיש איסור לפני עור, די ש לצד דאם אחד מונע עכו"ם מעבירה והוא מסלק העכו"ם מלפניו שאינו בכלל "לא תתן מכשול" כיון שהוא ע"ד הסרת המונע וצ"ב, ואכמ"ל. וכן יש לצרף מה שהרמב"ם לא הביא הבריייתא באבר מן החי שאסור להכשיל עכו"ם, ולכן בנידון שלפנינו דעתי להורות לו בזה היתר וכמש"נ, אבל ההכרעה מסורה לגדולי הוראה דוקא כמ"ש, ושמעתי שחכ"א כתב תשובה לאסור וצ"ב.

וכל זה מפני שלדבריו חוק המדינה להתיר, ואי אפשר לאחלופי בישראל, שהבית חולים הוא רק לעכו"ם (שחורים). אבל בבית חולים שמטפלים

כ"ה) בירה חץ או פצצה שיהרוג כמה אנשים ומטהו לצד אחר שרק איש אחד ייהרג, מצדד להתיר, ולא דמי לתנו לנו אחד שאסור אפילו יהרגו כולם שכאן המעשה גופא הצלה ע"ש היטב ולא נקרא שפיכות דמים דרצח, ובעכו"ם נראה גדר האסור שפיכות דמים דרצח כפשוטו.

ותתיישב בזה קושיית הגאון "חלקת יואב" היאך דנו תמר למיתה כשהיתה מעוברת, והלוא הר"ן בפ"ג דחולין מפרש הטעם שהורגים אשה מעוברת בבית דין ואין חוששין לולד דהוא משום דהריגת העובר לא נקרא רצח, ואם כן לפני מתן תורה שדינם כבני נח שחייבין מוות גם על הריגת עובר, היה אסור להרוג את תמר מפני העובר והיאך רצו להרוג אותה והניח בקושיא, ולפי דברינו כיון שאין הכוונה להתאכזר ברצח, אלא שהורגין האם וממילא ולדה עמה כה"ג אין אסור בבן נח או לפני מתן תורה וצ"ב.

ויש להעיר ולתמוה על דברי מהרי"ט שדן בענין להתעסק להפיל עובר בגויה, שבמקום אחד (צ"ט) נראה שמיקל מאד אף בישראלית, ובמק"א (צ"ז) הוא גופא מחמיר, ויש הרבה תמיהות בזה בדברי מהרי"ט, רק ברור כשמש לדין שאיסור חמור בישראל להרוג עובר, ואין היתר כשאין סכנה לאם, משא"כ בבן נח דשורש האיסור שפיכות דמים, יש לקיים דברינו דהיינו דוקא שפיכות דמים כמשמעו, אבל כשהכוונה טובה ולא מתכוון לרצוח אין בזה איסור תורה, והוא הדין בהמתת חסד שנעשה בכוונה טובה, וע"פ בקשת הנרצח כדי שלא יתמשכו יסורי החולי הממית יש לומר דלא נקרא שופך דם כשהוא טרפה ועומד למות ואין איסור תורה.

ולמעשה צידדתי למנהל לחתום, שאם לא יחתום לדבריו יסלקו אותו ויאבד פרנסתו, ונראה להתיר שמצידו אין בזה איסור לגרום מיתה לעכו"ם כיון שמדינא הגוי חייב מיתה, ומצד לפני עור שמכשיל העכו"ם שמוזהר, האיסור לעכו"ם רפיא טובא, ראשית מסברא לא נקרא לעכו"ם "שופך דם" כפשוטו, כיון שנעשה לטובתו וברצונו וכמ"ש, ואין יסוד ברור לאסור, וכ"ש שהוא טרפה שדברי הרמב"ם שחייבין ע"ז מיתה הם חידוש ואין להם יסוד בש"ס, די ש לומר שדוקא עובר חייבין עליו כיון שעומד לחיות, אבל טרפה לא נקרא חי שחיותו זוטא

ולא על גופו וכ"ש על חייו. וא"כ אף שרוצה לוותר על חייה, אינה בעלים על כך, וכבר העירו בזה. ואף אם נאמר שבמאבד עצמו לדעת הדין כהמנ"ח, ולא מטעמו דהיינו מדין אבדה מדעת, אלא משום שהתיר עצמו למיתה, ובזה גופא הוא כמומר שאין חייבין להצילו ואין מעלין אותו, אבל כאן אינה מומרת, רק חיי צער וסבל דוחקים אותה שאין יכולה לסבול, ואף שצריך ע"פ תורה לסבול הכל לזכות אפילו למצוה אחת, מ"מ לא נימא עלה שהיא מומרת כיון שאינה עוברת בשאט נפש וממילא מחויבין להצילה, וכבר הביאו האחרונים מתשובות מהר"ם סי' ל"ט (פראג) בטובע בנהר והיה צווח אל תצילוני שמצילין אותו וחוזרים ומוציאים ממנו הממון עבור זה, ועיין בברכ"י סי' ש"א.

הן אמת שהאחרונים מחלקים במתפא באיסור הנאה שמבואר ברמב"ם פ"ה דיסודי התורה (ה"ו) שאם נתפא במקום פיקוח נפש באיסור ע"ז עונשין אותו בית דין עונש הראוי לו, ובכפאו עכו"ם בג' עבירות ולא עמד בנסיון פוסק שאין נענשים. ובאור שמח וצפנת פענח מחלקים, שאם כפאו העכו"ם ועשה נגד רצונו, אף שעבר בזה שנשמע לו, מ"מ כיון שלא עשה ברצונו רק בכפיה נגד רצונו נקרא אונס ופטור, אבל במתפאין שעושה ברצונו שרוצה להתרפאות רק כוונתו לשם הצלה והתורה אסרה לא חשיב אונס ולכן חייב, אמנם כבר דחו האחרונים חילוק זה שבגמ' כתובות (מ"א:) איתא שיצרה אנסה פטורה גם ממיתה וכמבואר ברמב"ם פ"א דאיסורי ביאה דאפילו אומרת שרוצה, כיון שהסיבה לרצונה הוא האונס פטורה. וגם כאן אף שבמתפאין רוצה, נקרא אונס שהסיבה לרצונה הוא המחלה ופחד מיתה, ולכן חילקו האחרונים דהרמב"ם לא נתכוין במתפאין שעונשין אותו שחייב מיתה או מלקות, רק עונשין איזה עונש הראוי לו משום שלא עמד ביצור, אבל גוף העבירה לא עבר דחשוב אונס ולא מקבל מיתה או מלקות. וכן שמעתי שהגר"ח מבריסק וצ"ל פשיטא ליה ברמב"ם דעונשין במתפאין כמ"ש שאין ר"ל עונש הלאו במלקות או מיתה מהטעם שביארנו, והרמב"ם נתכוין שעונשין אותו כפי הראוי לו, שבחולה היה יכול לעמוד נגד פתוי זה, אבל אינו כעובר עבירה במזיד שמקבל עונש החטא גופא, דלא כדברי הגאונים "אור שמח" ו"צפנת פענח" הנ"ל.

ביהודים וגויים, יש לצדד שאין לתת יד לבצע המתת חסד אף לעכו"ם, שעלולים פעם להוכיח ממעשיו לעשות כן גם ביהודים, ואצלינו זהו עון רצח ממש, מלבד שיש חילול השם בזה, וכ"ש בבתי חולים שבעיקרם הם של יהודים בודאי אין להסכים להמתת חסד לעכו"ם חולה השוהה שם אף שמתעקשים שרצונם בכך, חייבים לידע שאצלינו הדבר אסור בהחלט.

סימן שסו

שאלה: עד כמה החיוב להציל חולה אפילו לחיי שעה ובספק ונגד רצונו

נשאלתי כאן ביוהנסבורג באשה חולנית מאד, ולדברי הרופאים אין שום סיכוי על פי דרכי הטבע שתחיה כלל בלא תרופות, אך לדעתם יש עצה בתרופות ורופאים ומכונות שיעלה כמאה אלף דאלאר, והיינו כל חסכונותיה, ויועיל רק כדי שתחי' עוד במטה ובסבל כג' חדשים ולא יותר, והיא מתעקשת שאינה מסכימה שיקחו מכספה והיינו כל ממונה, ושמי שלוקח לכך ממנה בלי רשותה הוא גזלן, ובתה היחידה עם בעלה באו אלי ושאלו אם מחוייבים לגזול כספה, שנמצא אצלם, להחיותה עוד עד כג' חדשים עם יסורים נגד רצונה, או דכיון שאינו אלא לחיי שעה בצער, כשמוותרת, אין עליהם חיוב להצילה בעל כרחיה, ובפרט שאינו ברור כלל שאפילו בתוצאה הנ"ל יועיל להחיותה כלל, ודרשו תשובה מהירה שבלי הטיפול והתרופות עלולה ח"ו למות כל יום.

ועיינתי בהלכה זאת, ואעתיק כאן גם כן כמה וכמה חידושים בענין הצלת נפשות בכמה ענינים, ולכאורה מבואר במנ"ח (רל"ז) שאם אחד רוצה לאבד עצמו לדעת אין מחויבין להצילו כלל, שהחיוב שנאמר והשבותו לו ליכא דהוי כאבדה מדעת שאין חיוב השבה, ומוכיח מסנהדרין (ע"ג.) שגם בלאו אינו מוזהר. ומסיים שזה ברור, וא"כ כאן ג"כ אם אינה רוצה שיחזירו לה גופה אין חיוב להצילה.

אמנם דבריו תמוהים שדוקא בממון שייך אבידה מדעת שאדם בעל הבית על ממונו, אבל גופו אינו שלו כלל לוותר עלה, ובב"ק (צ"ב.) מצינו שאינו יכול לומר קטע את ידי, שעל ממוז שלו יכול למחול

רצח מתוך רחמים לאור ההלכה

מאת

הרב שמואל ברוך ורנר

לפני שאנו ניגשים לדון על בעיית חמורה זו, מן החובה להקדים מילים אחדות על איסור רצח לפי השקפת תורתנו הקדושה, על חומרת הלאו לא תרצח שנאמר בסעי'. רטט עובר על המעיין במקורות ההלכה על חטא הרצח. רגילים אנו לראות כקנה מידה את גודל החטא לפי העונש שקבעה התורה על זה, ומכיון שהתורה הענישה את הרוצח במיתה על ידי בית דין הרי שאפשר ללמוד מזה שהוא מן העבירות החמורות ביותר. ואמנם עונש מות שנותנים לרוצח הוא הרג, שהוא קל מעונשו של מחלל שבת שנידון בסקילה, עונש מות החמור מהרג. אבל מאידך אנו רואים שמותר לחלל שבת להציל נפש מישראל, ששבת נדחית מפני פקוח נפש, הרי שיש חומר ברציחה עוד יותר מחילול שבת החמור.

וחז"ל הדגישו חומרת החטא באמרם, „לפיכך נברא אדם יחיד, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא" וכו' ודמו ודם זרעותיו צועקים מן האדמה (סנהדרין לו א).

ובמיוחד אנו יכולים לעמוד על חומרתו של חטא רציחה, שהלא הוא משלש עבירות—שעליהם נצטוינו „יהרג ואל יעבור" שאם אומרים לישראל עבור על אחת מהן או תהרג החובה עליו להיזקק ולא לעבור. וזה חומר מכל מצוות שבתורה, שאם רוצים להכריח לאנוס אדם מישראל לעבור על אחת מהנה או שיהרג, יעבור ואל יזקק, שכן ציוותה תורה „אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" ודרשו חז"ל וחי בהם ולא שימות בהם (רמב"ם פ"ה מהל' יסודי התורה). הרי שאלו השלש העבירות, עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, הן שונות בחומרתן מכל עבירות שבתורה עד שהחובה לבחור במות מאשר לעבור על אחת מהן.

ואמסור בזה מרגניתא טבא ששמעתי מכ"ק חותני מרן הגאון רבי יעקב משה חרל"פ זצ"ל, בשם החידושי הרי"מ. שהרגיש בסוגיית דסנהדרין עד א, מקור הלכות אלו, לומדת הגמרא על עבודה זרה וגילוי עריות שיהרג ואל יעבור מפסוקים שבתורה, ואילו על שפיכות דמים שזה לא כתוב בתורה אלא סברא הוא „מי יאמר לך דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי" ופירש רש"י שם „מי יודע שיהא דמך חביב ונאה ליוצרך יותר מדם חברך" כלומר אינך יכול לקבוע מי יותר חשוב לפני הקב"ה, נצייר לנו דוגמא שגוי צוה לגאון וצדיק להרוג יהודי פשוט אחרת יהרוג הגוי את הצדיק, עליו להחליט יהרג ואל יעבור ימסור עצמו להריגה ואל יזקק את היהודי הפשוט, והגימיק הוא כי אין מי שיודע מי חביב ונאה ליוצר נפשות, אין אתנו יודע להעריך יקרת ערכו של יהודי שומר תורה ומצוה, וזה אינו ממידת חסידות אלא זוהי הלכה ביסודי תורה (ברמב"ם) וזוהי השקפה עקרונית על הערכת חייו של כל יהודי כשר, עד שכל אחד חייב למסור נפשו עבורו ולא לעבור על שפיכות דמים. ועתה לנידוננו. הבעיית רצח מתוך רחמים, השאלה הלא היא, כאשר דהריגה תגאל

את החולה מסבלו, האם גם זה רצח יקרא, האם באופן שהמשך החיים יגרום לו רק סבל וצער האם מותר אז לקפח את חייו מתוך רצון כן של רגשות רחמים, למען שחררו מכאביו, וסבלו הגופניים והנפשיים, או שגם זה נכלל באיסור רצח החמור, וכבר דנו בזה רבים ונאמרו על זה השקפות שונות. אנסה נא לברר דעת תורה בבעיא זו (במידת הזמן העומד לרשותי).

ויאמר מיד, כי זה ברור כשמש, שאם החולה בעצמו, רוצה להמשיך בחיי סבל, ומתנגד לקירוב מיתתו, אין כל ספק שאסור לקרב מיתתו, וזהו רצח גמור, גזל נפש חבירו, ויבואר בהמשך דברינו.

השאלה היא רק, באופן שהחולה מבקש, מתחנן לגאול אותו מסבלו, כי סקע בו כח הסבל ומעתיר שישחררו אותו מסבלו, האם מותר לשמוע בקולו או לא.

ולכאורה ישאל השואל הלא האדם הוא הבעלים על גופו, והוא הוא הקובע את גורלו, וכשם שעל רכושו הוא זכאי להחליט לשמור או לאבד, לקיים או להשחית, ככל העולה על רוחו. כן הוא הקובע על גורל גופו לחיים או למות, ומי הבעלים על גופו יותר ממנו.

אבל האמת שאין הדבר כן. האדם אינו בעלים על רוחו ונשמתו, זהו רכושו של יוצר הנפשות, רוחו ונשמתו הוא חלק א-לקי ממעל, ואין לאדם בעלות בזה יותר מאחרים ולכן אסור לאדם לאבד את עצמו לדעת, „אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש“ אמרו חז"ל להביא החונק את עצמו (וראה אמנם במנחת חינוך מצוה לד שכתב שהמאבד את עצמו לדעת אינו בכלל אזהרת לא תרצח. אבל לא כן מפורש בפסיקתא רבתי פכ"ד לא תרצח לא תתרצח (התפעל) שגם המתרצח היינו ההורג את עצמו הוא בכלל אזהרת לא תרצח).

וגם זה ברור, ללא כל ספק, שאסור לאבד את עצמו לדעת גם כאשר גברו עליו כאביו, ואף במצב הקשה ביותר מוזהרים על איסור לאבד את עצמו לדעת. „בעל כרחך אתה חי“ וזה מפורש בסוגית הגמרא בעבודה זרה דף יח א, והואיל ואנו נישא וניתן בסוגיא זו נעתיק בקצרה הצריך לעניננו.

בעובדא של רבי חנינא בן תרדיון. שמלכות רומי הרשעה והציאו להורג באכזריות נוראה על שהקהיל קהילות ברבים ולמדם תורה. הקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור, והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו שלא תצא נשמתו מהרה וכו' אמרו לו תלמידיו אף אתה פתח פיו ותכנס בך האש. אמר להם „מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבול הוא בעצמו“. הרי הדברים מפורשים שאף בזמן סבל נורא, כשמפרפר ביסוריו העצומים גם אז אסור לו לאבד את עצמו לדעת, לחבל בעצמו. לעשות איזה פעולה קטנה כפתיחת הפה שיכנס האש ויקרב מיתתו, מוטב שיטלנה מי שנתנה, בעל הנשמה, ואל יחבול הוא בעצמו.

ועתה אל השאלה, על אף שהוא בעצמו אסור לו לקרב מיתתו, האם מותר לאחרים לעשות זאת. ומדוע. הבה ונלמוד זה מהמשך הסוגיא הג"ל בעובדא דרבי חנינא בן תרדיון. הגמרא מספרת: אמר לו קלצטונירי (הממונה על רחב"ת מטעם מלכות רומי) „רבי אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבר, אתה מביאני לחיי עולם הבא. אמר לו הן. — השבע לי. — נשבע לו. מיד הרבה בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבר. יצאה נשמתו במהרה. אף הוא (הקלצטונירי) קפץ ונפל לתוך האור, יצאה בת קול ואמרה רבי חנינא בן תרדיון וקלצטונירי מוונצין הם לחיי העולם הבא“.

ולכאורה מבואר מתוך סוגיא זו פתרון לבעייתנו, אם מותר להרוג מתוך רחמים, שחרי הקלצטונירי שאל את רחב"ת אם יקרב את מותו יזכה לחיי עולם הבא ורבי חנינא בן תרדיון הבטיח לו על כך, ואף נשבע לו, וגם יצאה בת קול ואמר שרחב"ת וקלצטונירי מזומנים לחיי עולם הבא, וחרי מעשיו של הקלצטונירי היה רצח מתוך רחמים, ונזכר לשבח, ואף זכה על ידי מעשה זה לחיי עולם הבא, ואם יש איסור בדבר איך יתכן שעבור מעשה רצח יזכה לתשלום נעלה ונשגב כזה חיי עולם הבא.

אבל מענין ומפליא הדבר שבספר הנביאים אנו מוצאים מעשה דומה לזו של רחב"ת ושם המסקנא הפוכה מזו של הקלצטונירי עד שנידון למות כרוצח, הלא הוא המעשה של שאול המלך (שמואל-א לא ושמואל-ב א) במלחמתו עם פלשתים שפגעו בו המורים, ויאמר שאול לנושא כליו שלף חרבך ודקרני בה פן יבואו הערלים האלה ודקרני והתעללו בי. ולא אבה נושא כליו כי ירא מאד ויקח שאול את החרב ויפל עליה" ובשמואל-ב א, מסופר, והנה איש בא מן המחנה מעם שאול וכו' ויהי בבואו אל דוד וכו' ויאמר לו אי מזה תבוא ויאמר אליו ממחנה ישראל נמלטתי וכו' ויאמר דוד אל הנער המגיד לו איך ידעת כי מת שאול וכו' ויאמר הנער המגיד לו נקרא נקריתי בהר הגלבע והנה שאול נשען על חניתו וכו' ויאמר לי מי אתה ואמר אליו עמלקי אנכי, ויאמר אלי עמד נא עלי ומתתני כי אחזני השבץ וכו' ואעמוד עליו ואמתתהו כי ידעת כי לא יחיה אחרי נפלו וכו' ויקרא דוד לאחד מהנערים ויאמר גש פגע בו ויכהו וימת. ויאמר אליו דוד דמך על ראשך כי פיד ענה בך לאמר אנכי מתתי את משיח ה'."

והדברים מפליאים, הלא המעשה שעשה הנער הגר העמלקי בהרגו את שאול המלך היתה לפי בקשתו של שאול, אחרי שסבל מהמורים שפגעו בו, וכמו שאמר לו כי אחזני השבץ והנער נהג במעשיהו כמו שעשה הקלצטונירי ברבי חנינא בן תרדיון שהרגו לפי בקשתו להקל את סבלו. ומדוע האחרון נזכר לשבח ולחיי עולם הבא. ואילו הנער שהרג את שאול נתחייב מיתה כרוצח, הלא שניהם הרגו מתוך רחמנות לגאול את נפשות הסובלות מכאובים. ולמה יתיחסו בצורה קיצונית שונה זה מזה. זה להריגה וזה פירש לחיי עולם הבא.

בכדי לעמוד על השוני שבשתי עובדות אלו. נקדים בירור דומה לרצח, איסור חבלה. — החובל בחבירו עובר על האזהרה שבתורה, "לא יוסיף להכותו" ולכן החובל חייב מלקות כעובר על שאר לאוין שבתורה, וזה ברור אם החבלה היא לטובת הנחבל הרי זו לא רק מותרת אלא גם מצוה יש בה. כמו רופא המנתח את החולה הזקוק לכך, מקיים מצות פקוח נפש, השאלה היא כאשר התבלה איננה לטובת או לתועלת הנחבל אלא שהנחבל מבקש שיחבלו בו, האם זה מותר או שגם זה כלול באיסור לא יוסיף להכותו, כי הלא לענין רציחה באופן שאין זה לטובת הנהרג אם אינו סובל ממחלה או מכאב, אף שמבקש שירצחו אותו נפש אין שומעין לו, אבל השאלה היא עדיין לענין חבלה אם מותר לשמוע בקול הנחבל ולחבול בו כבקשתו, אף שאין זה לטובתו, ונחלקו בזה גדולי האחרונים רבותינו שבארץ ישראל. המהר"י בירב רבה של צפת והרלב"ח רבה של ירושלים והדברים ארוכים בקונטרס הסמיכה שבסוף ספר שו"ת מהרלב"ח, ובאחרונה דנו בזה הגרש"י זיין שליט"א בספרו לאור דהלכה (סוף הספר) והגרא"י אונטרמן זצ"ל בספרו שבט מיהודה שער א, סט"ז. ובכמה דברים הקדימם כבר הגר"פ פרלא זצ"ל בביאוריו לספר המצוות לרס"ג ח"ב (ל"ת מז"מח) והאריך בזה.

ובתוך דבריו כתב להוכיח מהא דשלהי פרק החובל (ב"ק צב א) האומר סמא את עיני, קטע את ידי, שבר את רגלי חייב, על מנת לפטור חייב, קרע את כסותי, שבר את כדי חייב, על מנת לפטור פטור. ופריך הגמרא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא, ושקיל וטרי הגמרא לפלוגי בין רישא לסיפא. ולכאורה בפשטות נוחא דלא דמיא רישא לסיפא, ולא ראי זה כראי זה. דברישא כיון דאין אדם רשאי לחבול בעצמו ואין לאדם רשות על גופו לענין חבלה כמו על גופו של אחרים אינו יכול ליתן רשות להכותו ולפצעו מה שהוא עצמו אין לו רשות לעשותו לכן אין בידו למחול לו דמי הנזק שיתחייב לו המזיק אחר שזיקנו בקטיעת ידו ושבירת רגלו, מה שאין כן בסיפא בקרע את כסותי שבר את כדי כיון דשלו הם וברשותו הם כשאמר לו על מנת לפטור הוי כנותן לו כסותו וכליו מעכשו במתנה לעשות בהם כרצונו לכן פטור, עכ"ד.

אמנם נראה דאין מכאן הכרח, ולא קשה מידי. דהא דאין אדם רשאי לחבול בעצמו היינו משום האיסור שעל זה אינו יכול להרשות גם לאחרים שיחבלו בו, אבל לגבי תשלומי ממון הנזק שנעשה על ידי החבלה הלא זה הוא שלו, והוא בעלים עליו כמו על כסותו וכדו, וכשם שיכול לפטור את המזיק ממנו שלא יתחייב בהזיקו כן יכול לוותר שלא יתחייב החובל בגופו בתשלומי הממון עבור החבלה. ואין זה מחילה על החיוב שאחר כך אלא שהבעלים יכולים להרשות לחבירו שלא יתחייב בתשלומין על היוזק החבלה ושפיר פריך הגמרא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא, אף שאסור לחבול בחבירו גם ברשותו לבקשתו.

ויש לחקור ביסוד האיסור של חבלה גם כאשר הנחבל נותן לו רשות על כך כמו שביארנו, אם האיסור הוא משום דאין אדם רשאי לחבול בעצמו, ואין לו רשות על גופו שירשה ויתן רשות לאחר, דבר שהוא בעצמו אסור כנ"ל. או שהאיסור דלא יוסיף להכותו כולל כל גוונא בין ברשות הנחבל ובין שלא ברשותו.

ולכן יש להסתפק בבן נח שגם הוא מצוה שלא יחבול חבירו או ישראל. ואזהרתו הוא משום שנצטוו על „דינים“ ואיסור חבלה בכלל כמו שכתב בחידושי סנהדרין המיוחסים להר"ן (דף נח) „דמדין גזל מייתנין לה דמה לי חבל בגופיה מה לי חבל בממונו“, מה הדין אם הנחבל מרשה לחבירו הבן נח שיחבול בו אם הוא מוותר על כך, וזה תלוי בחקירתנו הקודמת דאם הא דאסור לחבול בחבירו אף כאשר הנחבל מרשהו על כך הוא משום דאין לנחבל רשות על גופו שיוכל להרשות לחבול בו, זה שייך גם בבן נח החובל. שאף אם נתנו לו רשות עדיין איסורו במקומו עומד, ומה לי אם מרשה לישראל לחבול בעצמו או שמרשה לבן נח, אבל אם נאמר דלכן אסור לחבול גם ברשות הנחבל משום שכך גדרו של איסור הלאו דלא יוסיף להכותו שהוא כולל כל גוונא בין ברשות הנחבל בין שלא ברשות. אם כן יש לומר דזה שייך בישראל שאזהרת איסורי החבלה הוא משום לא יוסיף להכותו, אבל בבן נח שאזהרתו הוא משום שנצטווה על הדינים שכשם שאסור לגזול מחבירו כך אסור לחבול בו וכמו שכתב הר"ן הג"ל אם כי יש לומר דכמו בדין גזל אין איסור אלא כשגזל שלא ברצון הנגזל, כך בחבלה אין האיסור אלא בחבלה שלא ברצון הנחבל, דכך גדרו של דינים שעליהם נצטוו בני נח שלא להרע לאחרים נגד רצונם וכשנותנים לו רשות אין בו נח מצוה על כך (וכל שכן כאשר תחבלה היא לטובת הנחבל והוא מבקש לעשות לו כן שאין כאן איסור לגבי בן נח).

ואף אם נחליט שכן הוא איסור חבלה בדיני בן נח, שהוא מעין איסור גזל, עדיין יש לדון לענין רציחה שבן נח מוזהר עליו, אם הוא מצווה על רצח כזה אשר הנרצח מבקש מהב"נ שיתרגנו לגאול אותו מסבלו, שישראל מוזהר על זה והוא רצח גמור וחייב מיתה על כך ואזהרת לא תרצח כולל ומקיף כל מיני רצח, גם רצח מתוך רחמים, אך לגבי בן נח יש לדון אם איסור רציחה הוא בכלל דינים שמצווה עליהם וכגזל וחבלה כנ"ל, שבהם אם נותנים לו לב"נ רשות אין כאן גזל ואין כאן חבלה, כמו גם לענין רציחה אם אזהרתו מגדר דינים, כאשר חבירו נותן לו רשות ומבקשו שירחם עליו וימחר מיתתו אין ב"נ מוזהר על רצח מעין זה, כמו בגזילה וחבלה, והיה נראה לומר לכאורה דרציחה ושפיכות דמים מצווה הבן נח בכל גוונא, ואין אזהרתו בכלל דינים אלא אזהרה מיוחדת היא הכוללת ומקיפה גם כשנותנים לו רשות, ואף כאשר הרצח הוא מתוך רחמים. אולם בחידושי הר"ן סנהדרין שם כתב להדיא שגם שפיכות דמים הוא בכלל דינים כחבלה, עד שמקשה שם למה מנו שפיכות דמים לחד ודינים לחד, עיי"ש.

ומעתה אנו עומדים על השגתי שבין מעשה הריגת שאול המלך למעשה דרבי חנינא בן תרדיון. דהלא הקלצטונירי בן נח היה ואף שמוזהר על שפיכות דמים הלא ביארנו שאזהרתו על שפיכות דמים הוא מגדר דינים, כמו שמוזהר על גזילה וחבלה, וכשם שבגזילה אם הנגזל מודיע לו מראש שמרשה לו לקחת ממנו אין זה גזל, כן אם הנחבל מרשה לחבול בו אין על הבן נח איסור חבלה. אף שישראל מוזהר גם באופן זה שלא יחבול, וכן לענין שפיכות דמים במקום שהנרצח מפרפר ביסורי מות ומבקש להקל ממנו כאביו ולקרב את מיתתו, כנ"ל. חלוק בזה דיני ישראל מדיני בן נח, שישראל נהרג גם על רצח מתוך רחמים, ואילו בן נח אינו מוזהר על כך. ולואת הקלצטונירי כאשר שאל את רבי חנינא בן תרדיון אם הוא ירבה בשלהבת, ויטול הספוגין של צמר מעל לבו אם יזכה לחיי עולם הבא, הבטיח לו רבי חנינא בן תרדיון ואף נשבע לו כי הלא הקלצטונירי הבן נח אינו מצווה על שפיכות דמים כאשר הם לטובת ולהקלת הנהרג ונעשים לפי עתירתו ובקשתו, מתוך מחשבה כנה וטהורה לטובתו ולבקשתו של רבי חנינא בן תרדיון, אבל רבי חנינא בן תרדיון עצמו אסור היה לו לקרב את מיתת עצמו כדין מאבד את עצמו לדעת, וכרצח יחשב כי לגבי ישראל לא הותרה רציחה להקלת הכאבים, וההורג את הגוסס חייב מיתה וכן אסור לגוסס עצמו לגרום לכך שימות מהרה וזה בכלל האזהרה דלא תרצח לא תרצח, כנ"ל.

ומכאן תשובה על דין מות שדוד דן לגר העמלקי בהריגתו את שאול המלך, כי הוא העמלקי גר צדק היה כמו שכתב הרמב"ם פי"ח מסנהדרין ה"ו ולכן על אף ששאל בקש זאת ממנו, וגם ראה כי אחזו השבץ ועשה מה שעשה מתוך רחמים ולטובתו של הנרצח, בכל זאת רוצח הוא, שופך דמים הוא, כי זה גדר הרציחה שישראל מצווים עליו, ומשום כך לא אבה נושא כליו של שאול לשלוח בו יד על אף בקשתו הנמרצת של שאול המלך, "כי ירא מאד" מאיסור שפיכות דמים החמור.

ומה שיש לשאול על שאול שאמר לנושא כליו, "שלף חרבך ודקרני בח פן יבואו הערלים האלה והתעללו בי" והלא נושא כליו ישראל כשר היה כי כל המשימות שבישראל אינו אלא מקרב אחיך ולא תוכל לשים עליך איש זכרי. ואיך פנה אליו שאול המלך להיות רוצח ולהכותו נפש.

ועוד זאת יש לבאר התנהגותו של שאול המלך שהפיל עצמו על הרבו ולא חשש מאיסור איבוד לדעת וכמו שאמר באותו מצב רבי חנינא בן תרדיון „מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבול הוא בעצמו“.

תשובה לשאלות אלו אנו מוצאים במדרש רבה (בראשית לד) „אך את דמכם לנפשותיכם אדרוש — אך להביא את החונק עצמו, יכול כשאול תלמוד לומר אך“ הרי שחז“ל קבעו כי שאול המלך אינו ח“ו בכלל מאבד עצמו לדעת, ופירשו רבותינו בעלי התוספות בפירושם על התורה שם: „אם הוא ירא שלא יוכל בעצמו לעמוד בנסייון ח“ל אך, כי בשעת השמד יכול למסור נפשו למיתה ולהרוג עצמו. וכן בשאול בן קיש שאמר לערו שלף חרבך ודקרני בה“.

מבואר מדבריהם ששאול המלך עשה מה שעשה מפני שהיה מתירא שהפלשתים יעבירוהו על דת. ובמצב כזה היה רשאי להציע לנרשא כליו לשלוף חרב וידקור אותו, ולא היה בזה חשש איבוד לדעת ולא רציחה הואיל והדבר נעשה כדי להצילו שלא יעבירוהו על הדת. וכן מפורש בדברי בעלי התוספות שם שמסיימים: „ומכאן מביאין ראיה אותן ששוחטין התינוק בשעת הגזירה“ (עיין בדק הבית למרן הב“י יו“ד סי’ קנו).

והדברים מבוארים ומדויקים בפסוקים שם. כי בשמואל-א לא, נאמר: „ויאמר שאול לנרשא כליו שלף חרבך ודקרני בה פן יבואו הערלים האלה ודקרני והתעללו בי“, הרי שהביע נימוקו מפני חשש שהערלים (הפלשתים) ידקרוהו והתעללו בו יתכן שכוונתו היתה שיאנסוהו לעבור על דת כדברי בעלי התוספות חז“ל, שבאופן זה מותר. אבל שאול לא עימק את בקשתו מפני שהוא סובל מכאובים כדברי הנער הגר העמלקי שאמר לדוד ששאול אמר לו „עמד נא עלי ומתתני כי אחזני השבץ“ שכאילו ח“ו בקשתו היתה לגאול אותו מסבל השבץ זה לא היה נכון, והנער בדה לו זה מלבד, כי שאול לא היה מבקש להמיתו מפני נימוק זה, כי הוא נגד ההלכה, כי גם במצב של סבל אסור לאבד את עצמו לדעת (כמו שאמר רבי חנינא בן תרדיון) וכן אסור לאחרים להורגו מתוך רחמים, כי גם זה רצח הוא כמו שביארנו אבל הואיל והנער הגר העמלקי הצהיר בן לפני דוד דן אותו דוד למיתה, „כי פיך ענה בך“ לפי דבריו מגיע לו מיתה על שהרג את שאול על אף שעשה כן מתוך רחמים.

בסיכום:

- א. אסור לחבול בחבירו אף כאשר הוא מבקש ממנו זאת.
- ב. אסור לקרב מיתתו אף כאשר הוא מפרט בכאביו ויסוריו, והמיתה תגאול אותו מסבלו הרב, ואף אם עשה כן מתוך רחמים רוצח הוא.
- ג. ואין צריך לומר כאשר החולה מתנגד לפעולה שיקרב את מיתתו, ורוצה להמשיך בחיים על אף סבלו, המקרב מיתתו הרי זה רוצח, הגוזל את נפשו.
- ד. אף אם החולה מבקש שיקרבו את מיתתו להקלת סבלו, גם באופן זה נקרא רצח והעושה כן חייב מיתה.
- ה. גם החולה בעצמו אסור לו לגרום קירוב מיתתו כאשר פקע בו כח הסבל ואם עשה כן הרי זה עובר על אזהרת לא תרצח לא תרצח.
- ו. גם גוי מצווה על שפיכות דמים וההורג חולה לגאול אותו מסבלו גם

זה שפיכות דמים, כאשר החולה רוצה להמשיך בחיים, והעובר על זה הרי הוא רוצה הגוול את נפשו.

ז. אם החולה מבקש ממנו לגאול אותו מיסוריו, יתכן שבן נח אינו מצווה על כך אם כל כוונתו כנים וטהורים ועושה מתוך רחמים וחמלה, כרצונו של החולה.

עמדנו על השוני שבמשפטים בין ישראל לעמים בפרטים אחדים. ויצויין שבשני מישורים חלוקים ושונים משפטי ישראל ממשפטיהם. גם במצוות שהם מצווים עליהם מה' כשבע מצוות אינם דומים למצוות שנצטוו ישראל בתורת משה בכלליהם ובפרטיהם. לדוגמא הם נהרגים בהודאת עצמם ועל פי עד אחד (עיין רמב"ם פ"ט מהלכות מלכים) ובמה שנצטוו על הדינים נחלקו בזה רבותינו הראשונים, לדעת הרמב"ן בנמוקיו (פרשת וישלח) עצטוו לדון כמשפט ישראל, וזה דלא כשיטת הרמב"ם שהזכרנו, ע"ש. הרמ"א בתשובותיו סימן י אחרי שמביא סוגית הגמ' בסנהדרין נו ב, מפרש את הלימודים שדרשו לחייב בן נח על הדינים וכתב שם בזה הלשון: כי הוא ברור כשמש בצהרים כי רבי יוחנן הלומד דינים מויצו סובר שבן נח אינו מצווה רק לשמור המנהג המדיני ולדון בין איש ובין אחיו ובין גרו משפט יושר. אבל אינו בדרך דיני ישראל שמסרם לנו משה מסיני רק הוא חוק צימוסי וכו' ורבי יצחק רוח אחרת עמו ולימד דינים מאלהים בג"ש דונקרב בעל הבית וכו' כלומר שסובר שדיני בן נח הן אותן דינים שנצטוו ישראל בסיני וכו' ע"ש וראה בספר מרגליות הים להגאון רבי ראובן בר' משה מרגליות זצ"ל שם.

וכאמור מצווים הם לחוקק חוקים נימוסים משפטים ישרים וצודקים, וכאשר מלך או מנהיג או מועצת מדינה, מחוקקת חוקים הנוגדים לצדק ויושר, משפטים אכזריים משוללי מוסר, הרי זה הפשע הגדול ביותר המסכן את האנושיות כולה. וכשאנו מעיינים במעשי סדום ועמורה ועונשם הכבד נשאלת השאלה מה חטאתם כי גדלה ומה צעקתה, וכי משום שלא החזיקו יד עני ואביון מגיע להם עונש כעיר הנדחת להרוג כולם אנשים נשים וטף, וכל הערים האלה הושחתו, גפרית ומלח שרפה כל ארצה, וכי משום שלא קיימו מצוות צדקה מגיע עונש כזה.

אכן הוא הדבר אשר אמרנו, עונשם היה על חוקם חוקי און, משפטי רשע, להתאכזר על עניים ואורחים וקבעו חוק שהעובר על חוקי רשע אלו, וירחם על עני יכניס אורח דמו בראשו, עברין הוא, פושע הוא, והענישו לעובר על חוקי רשע בעונשים אכזריים (כמפורש במדרש על בתו של לוט).

ואין צורך להרחיק לכת לדורות קדומים. בתקופתנו אנו, בתקופת הקידמה והציביליזציה כביכול נקבעו חוקי נירנברג. התאספו משפטים אנשי מדע ובשם התרבות חקקו חוקי רשע להשמיד באכזריות כחיתי טרף וכאילו מתוך רחמים וחמלה על „יצורים" אלו — לא תשכת, אות הרצח לא יסור מעל מצחם ולא ימחק לעולם.

ואחרי דור המבול מדם קם דור הפלגה שכאילו מתוך אידיאלים נשגבים אמרו לבנות מגדל אשר ראשו יגיע השמים, מגדל האו"ם, והנה מקום המשפט שם הרשע החלטות שמקורם בהשחתת המידות ורשעות.

חכינו, ציפינו, שנות אלפיים לשיבת בנים לגבולם, ובחסידי ה' זכינו לימים גדולים. קיבוץ גלויות באופן חלקי שחרור עול גלויות, הקמת המדינה, קוינו לתחית

הרב שמואל ברוך ורנר : רצח מתוך רחמים לאור ההלכה

רוח ישראל, הערכים המקודשים, שמשפטי תורתנו הקדושה ישלוט במדינה, ומה גדולה האכזבה אשר אנו שעלינו אמרו הגויים מי גר גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים, אנו מחקים משפטי העמים זכמקולקלים שבהם, מחוקקים משפטים נגד התורה ומוסר היהדות. כמה מעליב ומכאיב הצעת החוק של הפסקת הריון, שפירושו מרשים רצח עוברים, שפיכות דמים לשם הטבת והקלת מצב הרוצח, כמה אכזריות טמון בחוק זה.

בחושך זה האופף אותנו מאיר ניצוץ אור ממשפטי התורה בסמכות שניתנה לבתי הדין הרבניים. לצערינו בשטח קטן במידה מצומצמת, אבל יש לראות בזה שלב חשוב של התחלת שלטון משפטי תורתנו הקדושה בציון.
ציון במשפט תפדה, מפרש הטור (בח"מ ס"א) שבזכות המשפט, ציון תפדה, והשיבה שופטיך כבראשונה, אמן.

1234567

השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא.צ.

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) תרומה פקד עט משה
(ב) קדושין כד. (ו"ט)
(ג) סוטה מת. יומא ט.
(ד) תוספתא דסוטה פקד
(ה) (ג) שנת קנ. ו"ט.
(ו) ספרי סי. קבא.
(ז) דברים כ"ג. (ט) סוטה
(ח) יבמות פ"ג.
(ט) לעיל נ"ג. (ט) דברים
(כ) כה, (ל) ע"י פסחים
(לח, ט) ספרי דביטין.
(ט) ע"י שבת פ"ג.
(ס) דברי רמא אומר סימן
קדא.

הנהגות הב"ח

(א) גמ' ר"מ דלמך
מעשר שני ממנו:
(ב) שם ובר' יהודה הא
כ"ל וזו ו' נמקח:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בית פאגו.
היקף הדין. ע"י
סנהדרין י"ד ע"ב נכ"י
ד"ה בית פאגו ומנחת
ע"כ ד"ה חב' למומח.
תוס' ד"ה אב' ובר'
וגזר אב' שבת. ע"י
ר"י דף כד ע"ב חס'
ד"ה שמי ועין צ"ח ר"ס
הלכות כלאים:

לעזי רש"י

שוגג"א. פירוש היקף
החילוק (של ירושלמי)
(כ"ה) סוטה דף מה ע"א
ד"ה אב' פאגו ועין רש"י
פסחים דף כג ע"ב ד"ה
בית פאגו ומנחת דף כג
ע"א ד"ה כשרות ודף עח
ע"כ ד"ה חב' למומח.
רש"י ד"ה חב' למומח.
(עין רש"י סנהדרין דף
סד ע"א חס' מדרין ונכ"י)
יעשה מ"ח ע"ב ערך
(מח).

הנהגות וצינונים

(א) בראשונים ובכ"י
נוסף משום: (ב) צ"ל
ד"ה (בא"ה) תרומות
פ"א מ"ט: (ג) צ"ל
הבישולא (דפ"י)
(ד) תוספתא דמיקרי דש"י
א"ה מהגמ' אלא הם
ביאור התוס' על הגמ'
(ה) ע"י תוס' סוכה לה
ע"א סוטה פ"ג. שלא
כ"כ: (ו) עין דרכי דוד
שם שחקו תיבת "לא"
הוא לכאורה ט"ס:
(ז) צ"ל ופס'י (ח) גרסת
וכ"ה בבכ"י: (ט) גרסת
מהרש"ל דבשבת
(גליון):

והדשות. לישת שלנן בתרומה וצמער כגון שהקדמו צעלנן:
אין עובר. כלל תחום: המרכבות. משום דגמר מלאכתן למעשר
משעת דליה: תרומה ומעשר. דקמס דיש לאו בתרומה ומעשר
משתעי קרא דלח תרומה ומעשר סמס אלא מן המירות ואילן

מכתיב (מדרש י"ט) כדון מן הגורן:
בפני מראית העין. שלל יאמרו
עליו שהוא חוסס: ב"ה. מלא אגרוף:
במרסקין שבפיה. שק או טרסקל
מולין צלורה והמאלל צמור ואוכלת:
נכרי הדש בפרתו ש"י ישראל. אין
עוצרים הצעלים שאמרו לו חסוס
פמי ודש צה תפאה שקר אין
עליהם צמרת לא תחוסס: גידולי
תרומה. שזרעה וגדלה הגידולין
תרומה מדרבנן וזה אחד משמנה
עשר דבר שרצו בית שמואל על בית
הלל צילאות שבת (דף פ"ג) וכיון דלאו
תרומה מלאווייתא היא קרינא ציה
דיש סממא: בשלמא גידולי תרומה
תרומה. מדרבנן ואיטרין לאשמועינן
דעובר: גידולי טב"ל. תפאה
שמרתה נכרי וזרעה צעילה הרי
היא כשאר מולין ואוכל הימנה ערמי
על שימרה דכיון דזרעו כלה צעיל
ליה איסוריה ובתרומה הוא דגזור
דמפרש חס' גזירה משום תרומה
טוהרה ציד ישראל שמה זרענה
להפטר שלא יתנה לכהן אי נמי
משום תרומה טמאה צד כהן דלמא
משהי לה לזרעה ואחי צה לדי

תקלה: פלגותא דר' מאיר ור' יהודה.
נקדושין (דף ע"ג): כמון גבוה. ולא
קרינא ציה צדשו וגבי תרומה
מיתוקמא שתייה פרה של ישראל
שאסור להאכילה תרומה ואפילו אם
דש צה כהן דתמא^א כהן ששכר פרה
מישראל אע"פ שמוותיה עליו לא
יאכלנה כרשני תרומה: דידי דמי.
לדיהו מעשר קודם דיש: כגון
שהקדמו. וקרא שם עליו צעלנן:
ו"לר"י. כיון דשם מעשר עליו לר'
יהודה נהי נמי דממון הדיוט הוא:
הא בני חומה. שאסור לאכלו חוץ
לחומת ירושלים והכי אחי לאו דלא
תחוסס דמי לאו דלא חוסל לאכול
בשעריך: ^א בית פאגו. היקף חילון
של ירושלים שהסיפו עליו קרי
בית פאגו ונראה לי שהוא לשון
כששתה^א של עיר שגוגליא צלע"ו
דאמרין פרק קמא (דף ט). זה
קנה חמור וצית פגיה: כאן במעשר
דמאי. לדיהיה אלא מדרבנן הלווק
דמא הארץ שחייב להפטר מעשר
שני על הספק ולהעלותו לירושלים:
אף הוא. יוסמן כהן גדול צמס'
סוטה (דף מח). ביט"ל את הידיו.
מן מעשר ואפילו של צמרים שאין
לומר צמריה הקדש מן הבית וגם
נחתיו ללו" לפי שלא היו נותנים
מעשר ראשון ללו" כהלכות^א דרממא
אמר ללו" וקנסיהו עורא וזהו
לחמו לכהנים^א: וגזר ע"י הדמאי.
צלווק מעס הארץ שיפריש הכל
מספק מפני שהעצב עון מיתה חוץ
מן התרומה שלא גזר להפרישה ולא

גזר על הדמאי לפי ששלה בכל גבול ישראל וראה שהיו עמי
הארץ מולוץ צמערות ולא היו מפרשין אלא תרומה גדולה:
תרומות מעשר. שהלי מפרש לכהן מעשר מן המעשר והוא
קרי תרומה ואסור בתרומה: ומתרות. חולי מעיים וקורין
אזו ריו"ר מוסיא רעי ללו" כמס' והמטין קשין לה: חסוס
פרתי ודוש בה. דישת שקר: אמירה צמרי שבות: מדרבנן:
ומגנחין

והדשות במעשר ובתרומה אינו עובר משום לא תחוסס. פי'
צקונטרס דקמס דיש לאו תרומה ומעשר שאין
רגילות להיות תרומה ומעשר אלא אחר מירות מימה דל"כ אפילו
הן מולין מתוקנים לא יעצור דלח רגילות להיות מתוקנים קודם
מירות ונראה דלעומד משום דלכתיב

דישו דמשתעו להראו לו ומעשר ממנו
גציה הוא ותרומה נמי לשראל אסור
לימן לפני צהממו ואפילו כהן דוקא
כרשינין שהוא מאלל צהמה מותר
להאכיל ולא חטין משום הפסד תרומה
וכן דרש צהליא צמעילה (דף י"ג).
ושם ד"ה (מח) מדישו גצי הא דקמן
וכן פרה לא מאלל כרשני הקדש:
גידולי מעשר חו"ל. דלא שייך
למיגזר שמה ישהה צידו
ויצער צמממה דלמה ישהה כיון
שיכול לפדותו ואפילו לקוח צכספ'
מעשר שנטמא דליתו נפדה לרבי
יהודה^א לא גזרו על גידולין ליהיו
מעשר כיון דעיקר מעשר יש לו פדיון:

כאן במעשר ראשון דמיקרי דישו'
כאן במעשר שני. דאפילו
לר' יהודה אינו עובר חוץ לחומה
דפרין צממון והא צעי חומה
ומימה והלא אי לאו רש"י. היה אוכל
פועל משל הקדש כי היכי דשרי משל
צידו ולא היו גול וה"נ אית לן
למימר דשרי חוץ לחומה דהא לרבי
יהודה ממנו הוא ויכול לקדש צו
האשה אפילו חוץ לחומה דמשתמע
צקדושין^א (דף ע"ג): וי"ל דאפילו הכי
רש"י ציה דישו שלו ולא של
רש"י דה"נ אמרינן צכספ' פרק
חלק (סנהדרין דף ק"א): דלכילי
עלמא לא מיקרי שללה גצי עיר
הגדחת ופטורה מן החלה דלא
מיקרי ערסותים^ב:

והיכי דמי בשקדמינו בשב"ין.
תמימה דמאי אנטערי'
לפרושי הכא היכי דמי דעד השתא
נמי הו' מיירי צהכי דהא צגידולי
מעשר ליכא לאוקמה כלל:

אמר דהו' תניתיה רבי שמעון
בן יוחאי אומר. ורענן לא
פליגי עליה צמאי מפרש עמתי
משום דמעלי לה: **חסוס** פרתא
ודוש בה. פירוש ודוש בתצטא
דמריח צאמירה לנכרי דבתצטא
נכרי פשיטא דשרי כיון שאין ישראל
נשכר צחסימה אלא אדצרה מפסיד
כמו שפשיטא שמואל לומר לנכרי
אכול צגלה ומשא' טעמא נמי מותר
לומר לנכרי צצצת הילך צצר וצבל
לצרכן כשאין מוטל עליו לזווג דלח
מריח צאמה אמירה כלום ומייהו
אמר ר"י דלא דמי לאומר לנכרי
אכול צגלה דלא שייך תהם אמירה
לנכרי שהשראל עממו יכול לימן
צגלה צצוי צאל הכא אומר דבר
שאומר לנכרי לעשות הוא אינו יכול
לעשות כמו לצבל או לחסוס
ומירושלמי דהקדש^א גצי ממחזיקי די
נכרים צצציעת דקאמר א"ל חרס
צה טצאול ואנא נציצנא לה מינך
צצר צצציעת אומר ר"י דלח ראה

דהתם לפי שהתחיל צצר לחרס מפני^א דרבי שמואל: **אבל** הכא
דאיסור לאו שרי. אע"פ דצמס' מו"ק (דף י"ג) אמרינן דצצציעת^א וחלו
של מועד אסור אמירה לנכרי תהם משום דשצת ויו"ט חרל מילתא^א היא
^א וגזרו אנו שבת: **דגנבין** דהו' ארמא. בשאלמות דרב אחאי^א מפרש
שהיו קושרין דינר צבים של צהמה צצוקה והנכרי גוצה דינר ומולש
הכיס ומסרסו ולשון גנבין להו לא משמע הכי שלא צצין לגנוב רק דדינר:
מתלפי

עין משפט
גר מצוה

מה א ב מ"י פ"ג מהל'
שכירות הלכה ד ועי'
צשגות מ"מ סג לאין
קדש טו"ס ח"מ פ"י שלל
ספיק' ע ועין צב"ג:
מו ג ד מ"י שם הלכה ג
טו"ס ע שם ספיק' ה:
מו ה מ"י שם הל' ד ה:
מו ו מ"י פ"א מהל'
מו ז מ"י פ"ו מהלכות
מעשר הלכה ו סג
עין קלח:
ג ח מ"י פ"ו מהלכות
מעשר שני הלכה טו:
גא ז מ"י שם פ"ג הלכה
ז:
גב י מ"י פ"ג מהלכות
שכירות הלכה ד ה:
גג כ מ"י פ"א מהלכות
מעשר שני הלכה יג:
גד ז מ"י פ"ט מהלכות
מעשר הלכה א סג
עין קלח:
גה ז מ"י פ"ג מהלכות
שכירות הלכה ד ה:
גו ז מ"י שם הלכה א סג
לאין קדש טו"ס ע'
ח"מ פ"י שלל ספיק' ו:
גז ט מ"י פ"ו מהלכות
שבת הלכה א סג לאין
סה טו"ס ע"א ח"מ פ"י שז
ספיק' ז:
גח ז מ"י פ"ג מהל'
שכירות הלכה א סג
לאין קדש טו"ס ח"מ פ"י
שלל ספיק' ו:

ליקוטי רש"י

מעשר כמון גבוה
הוא. דכל היכא דליתיה
למעשר לאו דידה הוא
אלא דגציה (ב"ק ס"ט).
ואפילו משולטן גציה הוא
(קדושין כ"ה). מעשר
כמון הדיוט הוא. ויכול
לקדש צו אט האשה (נבחות
כ"ב). שהקדמינו
בשב"ין. שקדמינו
לתרומה גדולה (ביצה י"ג).
בית פאגו. מקום לפנים
מן חומת העיר ונדון
כירושלים לכל דבריו
(סנהדרין י"ד). חוץ לחומה
הר הבית (נבחות כ"ה).
פ"י שש"ל. יוסמן כהן
גדול שגזר על הדמאי
בטוטה פסק עגלה
ערופה (דף מח). ויפא
ומתרות.
אפשרוד"ל צלע"ו (ב"ק מו):
ד"ה והחיות. למסוק
(נחליה לח). תוררי. שוררים
[עירובין כ"ד].

[illegible]

צִיָּה קָ (ז) ס מִסְפֵּי שֵׁי יֵדֵי אֶת הַסֵּם פִּיגְמֵי שֵׁי יָחַד הֵן (ט) טֵר סֶסֶף ו' נִסְסֵה הֵם בִּם
 פ סִיר (י) יֵשׁ יֵס סָף הֵם שֵׁי וְשֵׁי נִגְא פִּי יֵדֵי דֵל ו' (י) כִּי פִי ח, דָּקָה כִּנְמָה
 מ צִ' דֵּל סִ' קֵל מִסְפֵּי שֵׁי יֵדֵי הֵן יֵס סֵס פִּיגְמֵי שֵׁי יֵדֵי דָל
 סָף שֵׁל (1) וְחַב בֹּא חֲמַם וְכַה פֶּסֶל וְחַב בֹּא חֲמַם (2) בֵּר וְעֵד נִמַּם
 יֵיבֹחַ עֵלֶיךָ חֲמַם שֵׁל וְכַה בֹּא חֲמַם לֵם

[illegible]

ח' ס' שט
 ס' רבי
 קלמא
 וכו', ות
 תב שהוא
 ט"ס וצ"י
 פ' ארי
 וכו'

עַרְךָ לָתֵם

ספ ה' עב כח לא תם א יל הדישה של גוי. (מדרג) ו' שם כס א יל הדיש של ישא אין בו איסר א שא פ יו (מדר) ב' סעיה ר' את יצ ע לו א היתה תם של גוי. מדרג יד' בש רס במ צ' א דת חס סעיה ח' אינו טב על לא כן צל

סעיקר' נאם כד דמיה כד. עיאל יס יא ס נמ צא
 מש דשל נא דח יכ א וואל א אל א קי"ל כ' א
 א פליג ליה ס קי שס נניא פשיא אל י"א ב איב אי
 ומו ת מ וא א א ס"ל כחא א"ש נבמ פ ס"ן בלל סי
 יה משס א אינ א מ ד אל אי יא :

[illegible][illegible]

SUICIDE BECAUSE OF EXTREME PAIN IS IT PERMITTED

בית יוסף יו"ד סי' קנז בבדק הבית

אם אומרים לו הנח לזרוק עצמך על המינוק ויחממך אינו חייב למסור עצמו: [בדק הבית] וכתוב בארחת חיים (סי' ד הל' אהבת השם אות א) בבראשית רבה (פרשה לז אות יג) דורש ואך את דמכם לנפשותיכם וגר' (בראשית ט ה) אזהרה לחנוק את נפשו יכול אפילו כתגניה מישאל ועוריה תלמוד לומר אך פירוש שבשעת השמך יכול למסור עצמו למיתה ולהרוג את עצמו אם הוא ירא שלא יוכל לעמוד בניסיון וכן יכול אפילו כשאלו בן קיש (שמאל א לא ד) שאם ירא שמא יעשו לו יסורים קשים שיכול למסור עצמו למיתה תלמוד לומר אך. ומכאן מביאין ראיה השוחטים התינוקות בשעת השמך ויש אוסרים ומפרשים הך תלמוד לומר אך שאינו יכול להרוג עצמו ותגניה מישאל ועוריה מסרו עצמם ביד אחרים אבל הם לא פגעו בעצמם ושאלו בן קיש שלא ברצון חכמים עשה ב]. ומעשה ברב אחד ששחט תינוקות הרבה בשעת השמך שירא שיעבירום על דת והיה עמו רב אחר ובעס עליו וקראו

פתחי תשובה יורה דעה סימן שמה ס"ק ב

ועי' בתשו' בשמים ראש סי' שמ"ה שכתב באחד חסר לחם וחשוף שת שהלך בפני שנים ואמר מאסתי חיי ואבד עצמו דאינו נקרא מאע"ל כל שעשה כן מריבוי צרותיו דאגות ויסורים או עוני גמור ע"ש ועיין בספר הר אבל ענף אחד עשר שפקפק עליו בה וכתב דלאו גושפנקא דהרא"ש חתים עלה ע"ש [גם בתשו' ח"ס שם כתב דמוכח מר"ח בן תרדיון פ"ק דע"א דאפי' המיצר ביותר מ"מ מאע"ל הוא ובזה נזדייף ס' בשמים ראש סי' שמ"ה עכ"ל] ועי' בתשובת בית אפרים חלק י"ד סי' ע"ו מ"ש בענין זה:

שו"ת בשמים ראש סי' שמה

אשר שאלתי באחד חסר לחם וחשוף שח' שהלך בפני שני' / ואמר מאסתי חיי / ואבד עצמו / אם ראשאי' קרובי' להתאבל / כיון דפסק הרמב"ם ז"ל בהלכות אבל / דאין מתאבלין עליו / כדרייתא דמס' שמחות / אם פרושו אינן נריבין / אבל אם רוצים לחפות עליו / אם זה כבודם הוא :

תשובה מדברי הרמב"ם ז"ל עצמו נראה כדבריו : דאין יבטלו לחל / ואלו חובלי' ושחחי' / ועוסקי' בפרקמטי' ונבלאכא / ואולי על חנינות לב' / אמנם צעיקר הכדון / חלילה לדון את האיש הזה לרעה / וכבר אמרו בעדרש על פסוק אך את דמכם לנפשותיכם אדרש / יכול כשאלו בן קיש תלמוד לומר אך / ושאלו הי' רק מחיירא / כן יתעללונו / ולא תאמר דווקא שיטלחונו כנזרים גדולים להתקלם בישראל / והי' חלילה ה' דבר / לא כי שכל שעס' מריבוי צרותיו / דאגות ויסורי' או עוני גמור / אין כאן מיוחד • אדרבא נטו רבותינו ז"ל את צדקי' מלך יהודה / ואמרו לכן גלה עמי מבלי לב' / שהי' לו לצדקי' להקיש עצמו בכותל וימות / ולא יראה בשחיטת בניו לעיניו / וגם מנו רבותינו ז"ל אחיתופל בשלש הדיוטות / ולפי שמרד במלכות דוד / ולא הי' אחיתופל מאבד לדעת / ועני' המאבד לדעת / הוא המכזה את הבריות / ובעט בעובדו ושנא את העולם כמקנת הפילוסופים שטושי' כן / להמרות פניו עליון / שמשתנה בעולמו / ורואה אותו כי טוב • ואומר יהי כן / ואלה אומר' לא כן / ומקלחן אומרי' נ"ב / כי זה שנת הנשמה שמוציאה מן הגוף

העבור הזה / שהוא להקביר / וכיוצא בזה רשע וזולתו • חבל
 בנצח נפשו כי לא יוכל שאת • ואף כי זה לשמר עצמו מן החט •
 שכל הנצרות והרעות וגם העוני הענייני • אדם על דעת עצמו
 ועל דעת קונו • אין ספק שאין זוה שום איסור / ונדנרי חלה
 קמאל / שבר לקושיית הפלוסופים / אשר זה יחשוב להכל את
 הדת / ותאלמנה שפתי שקר הדוברים על נדיק של עולם, וחרב
 שנפיהם מנהגן עדת / ומן אורייחא לא יעידון כל עדת / ואתם
 עשו לעני הוזה כדרך שנהגין בכל ישראל / וקו לא מידי !

שו"ת חתם סופר יורה דעה סימן שכו

[והנה בלי ספק שהוא עון פלילי אחד מג' החמורות עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכת דמים וכל העוברים אפילו מתו ברשתם מ"מ מיתה ממרקת וזה במיתתו רצח את עצמו וצא ולמד מר"ח בן תרדיון פ"ק דע"ז דאע"פ שהיה מצר מאד ומיתתו טוב לו מחיו שהרי האספיקלטור שקירב מיתתו בסילוקן של ספוגי צמר זכה לחיי העוה"ב מ"מ הוא עצמו לא פתח פיו שיכנס בו האש יאמר מוטב שיטלנו מי שנתנה ואל ישליט הוא בעצמו (ובזה נזדייף ס' בשמים רא"ש סי' שמ"ה) ומוכח דאפי' המיצר ביותר מ"מ רוצח הוא ומת ברשעו.

שו"ת בית אפרים יורה דעה סימן עו

ועוד י"ל כיון שלא אמר תחלה א"כ מנ"ל שעושה כן להכעיס דשמא עשה כן דרך תשובה וכל שעשה דרך תשובה שרי כדאיתא במדרש גבי יוקים איש צרידה שקיים בעצמו ארבע מיתות ב"ד וראה יוסי בן יועזר מיטתו פורחת באויר ואמר בשעה קלה קדמני זה לג"ע אלמא דדרך תשובה שרי וכ"כ מהרי"ו שם והביא ראי' ממדרש הנ"ל ולפי"ז כל שלא אמר כלום ונמצא שעשה מעשה בנפשו אף דמוכחא מלתא שהוא עשה אין לו דין מאבד כו' חדא מטעם שכתב מהרי"ו דשמא רוח רעה בעתתו ועוד ש"ל שעשה כן דרך תשובה וכדאמרין המקדש אשה ע"מ שהוא צדיק אפי' רשע גמור מקודשת שמא הרהר בתשובה וא"כ ה"נ י"ל שחישוב עם נפשו שעשה חטאים גדולים ויצרו תקפו להבא ועשה מעשה בעצמו ובכה"ג י"ל דשרי כדאשכחן בש"ס בעובדא דר"ח בר אשי שהי' סבור שבא על הזונה ואשכח תנורא שגירא ויתיב בגוי' ע"ש בסוף קידושין וכן אשכחן נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן אש כו' ע"ש בעובדא דמר עוקבא בכתובות וכיון דאיכא למיתלי אין דינו כמאבד כו' אם לא היכא שאמר מתחלה ראו שאני עולה ואנו מבינין מאמירתו זאת שהוא שלא ט"ד תשובה וגם שלא לאיזה סיבה ידיעה רק מתוך בירתו הרע הוא מואס בטוב שהטיב הבורא לבריותיו אז הוא בדין מאבד כו' ועיין בשו"ת אבן השוהם סי' מ"ד דאיתא שם ג"כ במעשה מכוער באחד ששחט עצמו ונמצא הסכין בידו ופרע הקנה וושט ואעפ"כ כתב שיש להתאבל עליו דאף שלא הי' אדם שם י"ל לשעה קלה הלך לדרכו או מעשה שטן הצליח ואיזה שד או מזיק הזיק אותו מאחר שלא אמר ראו שאקח סכין כו' ועוד י"ל רוח בלבלתו כו' ועוד י"ל דהי' מתיירא מן העבירה דיצרו תקוף עליו כו' ע"ש ופסק דמתאבלין עליו וכן מצאתי בשו"ת בשמים ראש שנדפס מחדש בסי' שכתב ג"כ דלא מיקרי מאבד אלא במואס בטובת הבורא וכענין הפלוסופים אבל מי שאומר מאסתי חיי מחמת עניות אין זה מאבד ואף על פי שראייתו שם משאול אינו מכרעת כמ"ש הרמב"ן ושאר מפורשים שהתנצלו עבור שאול שהי' יודע שעומד ליהרג מחמת נבואת שמואל שאמר לו מחר אתה ובניך עמי ובשביל חיי שעה לחוד שרי כדי שלא יתעללו כו' מ"מ אפשר כדבריו וראייתו מצדקיהו שאמרו עליו נוח היה לו להקיש ראשו בכותל וימות ואל יראה שחיתת בניו לעיניו ג"כ אינו ראי' דלא

אמרו שראוי לו לעשות כן רק לומר שהי' לו צער יותר בראיית שחיטת בניו מאם הי' ממית עצמו אבל מ"מ ודאי דאשכחן טובא בש"ס שעשו מחמת צער וכדאיתא בהנזקין באשה ושבעה בני' אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה יצאה ב"ק ואמרה אם הבנים שמחה ודוחק לומר שהיתה יראה שלא יתעללו בה ויענו אותה כמ"ש התוס' שם בילדים שקפצו לתוך הים וכעובדא דר' צדוק ורב כהנא בסוף פ"ק דקידושין דתבעתי' מטרוניתא וסליק לאיגרא ונפל לארעא כדי להנצל מעבירה וכן עובדא דמר עוקבא בכתובות שלא ילבין פני חבירו ורבים כיוצא בזה:

שו"ת שואל ומשיב מהדורה קמא חלק ג סימן ריז

אמנם נראה דלפמ"ש בבשמים ראש סי' שמ"ה דדוקא מי שמואס בחייו מפני אפקורסיתו שרץ יש לו במוח כדעת הפלוסופים הוא דאין לו חלק לעוה"ב אבל מי שעושה מצד צרת נפשו אינו בכלל זה וכן החזיק ש"ב הגאון בעל בית אפרים בתשובותיו יעו"ש סוף חלק יו"ד ובשו"ת חתם סופר סי' ס"ט הנ"ל כתב דבדבר זה נזדייף בעל בשמים ראש ובאמת אינו זיוף כמ"ש בבית אפרים ביו"ד שם א"כ זה שמחמת כי ראה עצמו עצור ועזוב לכך הפיל עצמו למים וא"כ שוב אין כ"כ רשע ואף אם נימא דגם בזה לא יצא מכלל פושע מ"מ כל שיש לומר שהיא חשב ואומר מותר שוב אינו בכלל רשע ובפרט שהעידו שאמר שמע ישראל מקודם שוב אינו בכלל מאבד עצמו לדעת ושוב ל"ש לומר דנחזיקו בחזקת כשרות דהא כל דטעה ואומר מותר שוב לא אבד חזקת כשרותו אף שרצה לאבד עצמו ויש לומר דלבו איסור ודו"ק.

שו"ת טוב טעם ודעת – רב שלמה קלוגר - מהדורא תליתאי ב סימן רב

הנה ראיתי בספר בשמים ראש שהעתיק תשובת הרא"ש סי' שמ"ה בענין שהיה מאבד עצמו לדעת מכח העניות והשיב דאין לו דין מאבד עצמו לדעת יע"ש. ולדעתי ישתקע הדבר ולא יאמר בישראל כן ולא אאמין שיצאו דברים אלו מפי הרא"ש כלל. דהנה מלשון כל הפוסקים ודאי משמע להיפוך שבכל ענין הוי בכלל מאבד עצמו לדעת. וגם ממה דנחלקו הפוסקים בדברים שאין מחויב למסור נפשו אם רשאי להחמיר על עצמו או לא משמע דבכל ענין כל דלא הוי לשם קדושת השם ודאי אסור. וכיון דאסור לאבד נפשו הוי בכלל מאבד עצמו לדעת. וגם מה שהביא ראה מאחיתופל שאמרין אין לו חלק לעוה"ב מכח מה שמרד במלכות בית דוד ולא מכח זה שאיבד עצמו לדעת היינו דשם כיון דמרד במלך. א"כ היה חייב מיתה. ולכך שוב לא נחשב מאבד עצמו לדעת כיון דכבר הי' גברא קטילא ולכך חשב רק מכח מורד במלכות. ומה שהביא ראה משאול המלך הנה בהגהת סמ"ק והובא בש"ך סי' קצ"ז דאותן קדושים שהרגו עצמן מכח דלא סמכו נפשם לעמוד בנסיון קדושים גמורים הם וראה משאול וכו'. וא"כ מוכח דהתם הוי מכח שלא סמך לעמוד בנסיון אם ירבו עליו יסורין וכמשחז"ל אלמלי נגדוהו לחמ"ו הוי פלחו לצלמא ומעין זה הוי בשאול דחשש פן ע"י יסורין יבא ח"ו לפרץ. לכך כל כה"ג הוי בכלל קדוש השם וראוי למסור נפשו אבל כל דלא הוי חשש קדוש השם ודאי הוי מאבד עצמו לדעת. ומ"ש דעניות מעביר על דעת קונו וכו'. חדא דמ"מ הבחירה חפשית וכל דאין אונסין אותו ממש ביסורין ודאי יכול הוא לשמור נפשו. ועוד אף אם מעבירין על דעת קונו אטו מעביר אותו על דברים שצריך למסור נפשו עליהן אינו מביאין אותו רק לשאר עבירות אבל לא לע"ז וג"ע וש"ד. וא"כ לשאר עבירות לכמה פוסקים אף אם אונסין אותו בידיים אינו רשאי למסור נפשו ואפי' להמתירין הוי רק אם בבירור יבא לידי עבירות שאם לא ימסור נפשו צריך לעשותן אבל לא בכה"ג דאיכא

ספקי טובא וכמה עניי גדולי' והולכין בתום לכך הוי בכלל מאבד עצמו לדעת. וגם מה שהביא ראייה מצדקיה לאו ראייה הוא. חדא דאין למידין הלכה מפי דרש ואגדה. ועוד התם שפיר היה מותר כיון ששחטו בניו רק כדי לנקר א"כ אם הי' ממית עצמו היה בניו נשארין חייין. א"כ מסירת נפשו היה נמשך ממנו הצלת נפשות לכך כל כה"ג באמת לא היה נחשב מאבד עצמו לדעת אבל כל שלא יומשך מזה הצלת נפשות או קידוש השם מבורר רק ברצונו תלוי הדבר ודאי הוי בכלל מאבד עצמו לדעת ואין לו חלק לעוה"ב ואין מעסקין עמו בכל דבר. גם יש לומר בצדקיה כיון שראה שהגדי עינו כל כך שנחרב הבית על ידו א"כ היה לו לעשות כן דרך תשובה וכמו שעשה ר' אליעזר בן דורדייא וגיסו של ר' יוסי והני ודאי קדושים הם ועוד דצדקיה נחשב מורד במלכות והי' חייב מיתה מן הדין לנבוכדנצר וכמו שקרא עליו המקרא וגם בנבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים חיים א"כ כיון דקרא לו מרידה מוכח שכבר הי' לנבוכדנצר מלך עליו והי' חייב מן הדין מיתה ולכך הוי כמו אחיתופל שלא נחשב מאבד עצמו לדעת גם אז לפי השעה היה ראוי לעשות כן כמו כמה דברים שהיה ראוי להתיר לפי צורך שעה אבל בעלמא יש לו דין מאבד עצמו לדעת בכל דבר וז"ב ונכון:

שו"ת מהרש"ם חלק ו סימן קכג

מכתבו הגיעני, וע"ד שאלתו במה שאירע במחניכם כמה מקרים באנשים רמי המעלה אשר בכדי להפטר מצער ויסורים ועוני ובזיון איבדו א"ע לדעת ר"ל, אם דינם לכל דבר כמתו על מטתם ואין מונעים מהם כל דבר. והנה כבר האריך בזה בשו"ת בית אפרים יור"ד סי' ע"ו והביא מדברי בש"ר שהביא רומ"מ, וגם העיר בהראי' מגיטין פ' הניזקין מאשה ושבעה בני' שהביא רומ"מ ועוד מכמ"ק, והביא בשם הרמב"ן שכתב כד' הש"ך סי' שמ"ה ס"ק ו' דשאל ידע מפי הנביא שיהרגוהו, והוסיף ביאור דאי בשביל חיי שעה, ע"ז סמך להנצל מהיסורים שבודאי יצערוהו הפלשתים, ובזה ביאר ליישב קו' רומ"מ מהא דחיי שעה, ומה דהקשה רומ"מ עוד מהא דחזקי' וישעי', לק"מ שהרי ישעי' לא ידע מזה אלא חזקי' קיבל כן מבית דוד וא"כ י"ל דגם שאול לא ידע מזה שאפשר לבטל הגזירה עוד, מ"מ כיון שהנביא א"ל שימות כבר נחשב כמת וגברא קטילא קטיל, וכמבואר כה"ג בתוס' מו"ק דף כ"א ע"א ד"ה דאלת"ה וכו' דשמא הואיל והנביא אמר לו מות ימות הרי הוא כמת ונהג אבילות אף על פי שהתפלל עליה, והביאו ראייה מהירושלמי ע"ש.

ועכ"פ לדינא יפה כיוון דאם עשה כן מפני יסורים וכדומה איננו בכלל מאבד א"ע לדעת וכמ"ש הב"א שם, וגם בשו"ת פרשת מרדכי חיו"ד סי' כ"ה כ"ו העלה כן דנהי דאסור ע"פ הדין מ"מ מיחשב כאומר מותר דלאו כו"ע דינא גמירי ושוגג הוא ע"ש, ובזה נסתר מ"ש החת"ס יור"ד סי' שכ"ו באמצע התשו' ראי' מרחב"ת בע"ז דף י"ח, דודאי לא רצה לעשות כן ומ"מ איננו בכלל מאבד עצמו לדעת מטעם הנ"ל, ומ"ש רומ"מ ראי' מאחיתופל שלא נמנה בכלל אין לו חלק לעוה"ב אלא בשביל מורד במלכות ולא בשביל שחנק א"ע, לק"מ דכיון שהי' מורד במלכות דחייב מיתה ידע שימיתוהו דוד, וגדולה מזו מבואר בב"ר פ' נח פל"ב וכי יש אישות לדוד וכו', הרי דכיון שחשבוהו למורד במלכות דינו כמת ואשתו מותרת (ועי' ירושלמי פ"ב דסנהדרין ה"ג בסופה בוצי"ר שם) ואף דלא קיי"ל כן כדמוכח בש"ס דגיטין כ"ח וש"ס דבבלי סנהדרין י"ט, ועי' רדב"ז ח"ז סי' כ"ט מ"ש בזה, מ"מ עכ"פ לא הי' כמאבד עצמו לדעת מטעם זה, ואי מטעם חיי שעה, כבר כתבתי בשם הרמב"ן דמשום חיי שעה הי' מותר משום צער ויסורין לאבד א"ע, ועכ"פ י"ל דהוי כאומר מותר.

אם כן זה א מ מ מ דב דך ק שע
 ע גמ פ ש לו א פ ש ל יש ל א
 ש בים ד ש מנ דין מ ודאי א להם דין ש א ליה
 ואם כן ודא שמה את ש מ ב יון דרך ודא חייב כ שהם
 א ה יצא ג כל

וזה ירתי פ ב קי סימ ל באחד ש יך מ מ
 והיה זה ים ש עד שיל ש הנך שיהיה זה חיל
 ש ב ין לש פ ש לכן פ ש ג מ פ מ
 מ כי ודא ב לדג עש שפל אם מ ש כן, ש ש
 שלש אחר מ להביא ל סם מ פ ש יק א א מ מ
 שה ב ד ה ידון ל א לשת א ס מ זה אי ש דש ממ
 קע ש פ פ א ת ש שמה ק מ י פ פ
 זה ה ון פ א ל ש ג א מ מ ק דא פ
 מת ל א פ גע מ ש ש "ע ו"ד ק ש "ה א"ל
 פכ פ פ והא פ ש אן מ פ ממנ ל ב
 אם כן מ א ב יאל הם אין פ ש פ ער קי דרך
 מת ל ש זא

וזה דבנק דידן גם ש א א ה וחף ק מ וסמ א
 מ ו ולא כו פ ש חן ש ח א מ מיד א
 הדחפ א לא ש ין פ כח ש פ ת פ פ עד פ
 הנה ק א חר ב שג פ מ פ כן פ מ ל ש מ
 מוח דחית הל ה י ק שם פ ה מ פא דש א
 את חף ק מ י ש מ ל ת א פ ח מש א מ ו
 ל א י ע א ש פ ש פ י פ"ר ס"ק פ
 דב ל פ ש פ ש ת פ א ש ע ש
 וניכ ש כ האה מ א ראוי ג ש"צ דם ב פ ה י
 פ כל הק "א ש ע ש " א פ דן ה ק פ
 אאת כפ פ פ ים ב מ והש לא מת מיד א הח פ א
 השך ע מ פ ית השם בזה א אין א כרצ ח מש